

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ
ТА ФАХОВИХ МЕТОДИК

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КЗ «КОШПО ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
24 квітня 2024 р.

(електронне видання)

Кропивницький – 2024

Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення: збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 24 квітня 2024 р. / Упоряд.: О. О. Горська, Н. В. Котелянець; [голов. ред. О. О. Горська] (електронне видання). Кропивницький: ФОП Піскова М. А., 2024. 79 с.

До збірника ввійшли тези виступів учасників ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення». У матеріалах висвітлюються сучасні питання та досягнення пов'язані з різними актуальними аспектами, напрямками та підходами в галузі дошкільної освіти. Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питаннями розвитку дошкільної освіти в сучасних умовах.

Головний редактор:

Горська О. О. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка, кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Редакційна колегія:

Гнізділова О. А. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної освіти, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, м. Полтава.

Довга Т. Я. – докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Зданевич Л. В. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький.

Котелянець Н. В. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Котелянець Ю. С. – докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Литвин А. В. – директор Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського, м. Олександрія.

Павлущенко Н. М. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної і початкової освіти, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми.

Радул О. С. – докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Тарапака Н.В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», м. Кропивницький.

Ткаченко О. М. – докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності, зміст публікацій, правдивість інформації, цитат, покликань на літературні джерела й інших поданих відомостей відповідальність несуть автори та наукові керівники студентських публікацій

Рекомендовано до друку вченою радою
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
(Протокол № 11 від 23.05.2024)

ЗМІСТ

Бондаренко Антоніна Петрівна ОРГАНІЗАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	6
Васильчак Яніна В'ячеславівна ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ОСВІТИ.....	8
Височина Крістіна Олександрівна ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	11
Вільхова Оксана Григорівна ТЕАТРАЛЬНО-ХОРЕОГРАФІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	14
Гагаріна Наталія Павлівна РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ «Peppy Pals» («Веселі Друзі»).....	16
Горіна Анастасія Ігорівна ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	19
Гребинюк Аліна Юріївна ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ	21
Демченко Юлія Миколаївна ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	24
Дем'янчик Богдана Олексіївна МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	27
Довга Тетяна Яківна ПРЕВЕНТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОШКІЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	30
Зубалій Алла Олександрівна ВПЛИВ ЗАСОБІВ МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	32

Кондратова Вікторія Вадимівна ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	35
Корсуненко Наталія Вікторівна РОЛЬ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ТА МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....	38
Котелянець Наталка Валеріївна ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	40
Криворучко Анастасія Сергіївна ВПЛИВ СКОРОМОВОК НА ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВИМОВИ ДОШКІЛЬНИКІВ	43
Логвиненко Ольга Сергіївна РОЗВИТОК ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ ТА СПІВУ	45
Нікітіна Марія Миколаївна.....	48
МНЕМОТЕХНІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	48
Олійник Олена Петрівна РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТРВЗ.....	50
Павлущенко Наталія Миколаївна ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО.....	53
Пашанова Тетяна Олегівна ПІДТРИМКА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ.....	56
Радул Ольга Сергіївна, Прибора Тетяна Олександрівна МАРІЯ МОНТЕССОРІ ПРО СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ..	59
Сафонова Катерина Миколаївна ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	61
Скуренко Світлана Леонідівна РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	63

Слободніченко Анастасія Ігорівна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	66
Тарапака Наталія Володимирівна, Мартін Аліна Миколаївна РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ	69
Тіхонова Наталія Георгіївна ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК УМОВА ПІДТРИМКИ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	72
Ткаченко Ольга Михайлівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	74
Цю Ченчжуан РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	76

УДК 373.2.016:81-028.31(045)

Бондаренко Антоніна Петрівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Горська Олена Олександрівна,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема, її зв'язок із важливим науковими чи практичними завданнями. Одним із завдань дошкільного виховання, є розвиток мовлення дошкільника. Мовлення дитини, яка говорить чисто та правильно дає їй змогу бути впевненою, сміливо долучатися до бесід, надасть змогу дитині реалізувати комунікативну функцію та соціалізуватися в соціумі. Кожна дитина має засвоїти культуру мовлення і спілкування, елементарні правила користування мовою у різних життєвих ситуаціях. Але, як засвідчує практика та досвід різних педагогів які досліджували розвиток творчого мовлення дошкільників, більшість з них мають недостатнє володіння діалогічним та монологічним мовленням. Проблемою є несформовані навички послідовного логічного зв'язного мовлення, дошкільники не проявляють творчості в різних видах мовленнєвої діяльності, їм складно висловити свою думку про різні явища, поведінку людей, події. Для того, щоб дошкільники взаємодіяли, мовлення було ефективним, слід створити умови, які дадуть змогу підвищити мовленнєву активність дошкільника.

Короткий огляд публікації (окреслення нерозв'язаних проблем). Варто зазначити, що проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку стала предметом дослідження таких науковців, як А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Піроженко та ін. Важливою метою їхнього дослідження є пошук шляхів оптимізації розвитку мовлення дошкільнят. Організуючи розвиток творчого мовлення дошкільника ми маємо звернути увагу на різні види діяльності, які сприяють ефективному розвитку творчого мовлення: дидактичні ігри, театралізована діяльність, побудова творчих розповідей, сюжетні розповіді за сюжетною картинкою, розповідання про героїв картинки, казок, сюжетно-рольові ігри тощо. Саме гра в дошкільному віці є провідною діяльністю, а у сюжетно-рольовій грі в дітей проявляються нові форми мовлення.

Мета статті – розкрити різні види діяльності як засобу розвитку творчого мовлення дошкільників.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження.

Гра – є основним видом діяльності дошкільника, під час якої дитина пізнає світ, готується до дорослого життя, вільно висловлюється, проявляє творчість, діє самостійно. Проблемами ігор комунікативного спрямування для дітей

дошкільного віку приділяли увагу такі автори, як О. Аматьєва, Л. Березовська, В. Захарченко, К. Крутій, Н. Луцан та ін.

Сюжетно-рольова гра позитивно впливає на розвиток мовлення. У ході гри дитина вголос розмовляє з іграшкою, говорить і за себе, і за неї, наслідує гудіння літака, голоси звірів та ін. Сюжетно-рольова гра – це гра, що розкривається за певним задумом дітей, через певний сюжет, розігрування ролей.

Дидактична гра та вправи є чудовим засобом навчання та розвитку, які можна застосовувати при засвоєнні будь-якого програмового матеріалу. Дидактичні ігри розвивають творче мовлення, вміння правильно будувати та висловлювати свої думки. Правильно підібрані ігри та вправи дають можливість сприятливо впливати на майже всі компоненти мови. Необхідно, щоб дидактичний матеріал стимулював дошкільнят до гри, давав нові вирази, слова, викликав у них інтерес говорити під час ігор, висловлювати свою думку, вступати в діалог з однолітками.

Театралізація – це не лише гарний спосіб розвитку мовлення дошкільника, а й найлегший варіант засвоєння елементів мовлення.

Театрально-мовленнєва діяльність – це вид художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників пов'язаний зі сприйманням і відтворенням засобами театрального мистецтва художніх образів навіяних літературними творами, складанням на цій основі власних сценаріїв і сюжетів.

Для театралізованої діяльності дошкільників застосовують різні види театру, залежно від використання ігрового матеріалу та способу його розміщення. В дошкільних закладах використовують настільний театр, тіньовий, пальчиковий, фланелеграф. Фланелеграф та тіньовий театр можна віднести до моно-театру, моно-гри в яких мовлення переходить на внутрішній рівень.

Театралізована діяльність є засобом розвитку творчості дошкільника, адже діти в такому віці спокійно відтворюють, програють ту чи іншу роль у вільному для себе доступі. Театралізована діяльність є перспективним напрямом для розвитку творчих мовленнєвих здібностей дошкільника [2].

Театралізована діяльність дошкільників має певні особливості в межах кожного вікового періоду. Старші дошкільники більше цікавляться результатом ігрової діяльності. Під час гри вони вчаться самостійно будувати діалог, відтворювати сценарій, копіювати казкових героїв.

До *театралізованих ігор* належать *ігри-драматизації* та ігри за темами літературних творів. Гра-драматизація – розігрування ролей героїв за відповідним сюжетом літературного твору зі збереженням послідовності епізодів. Сюжет гри, послідовність подій, ролі, вчинки, мова героїв визначаються текстом літературного твору. Дітям необхідно дослівно запам'ятати текст, усвідомити перебіг подій, образи героїв казки чи оповідання і відтворити їх саме такими, якими вони є у творі.

Ігри-фантазування є найбільш ефективним засобом в розвитку творчості дитини. Ігри-фантазування в розвитку творчого мовлення дошкільників враховують вікові можливості. До даних ігор відносять самостійне складання

дітьми неймовірних історій, казок, загадок, творчих розповідей, забавлянок і промовлянок, оповідань.

Такі ігри-фантазування гарно розвивають мовленнєву культуру дошкільника. Вивчаючи промовлянки та заклички діти вчаться правильно промовляти звуки, ставити наголос та відтворювати художній текст, перебуваючи в емоційному піднесенні діти підстрибують, жестикулюють, махають руками. Різні види ігор-фантазувань мають позитивний вплив на розвиток творчого мовлення дошкільника.

Висновки, перспективи. Проблема розвитку мовлення дошкільників є і буде актуальною та сучасною. При наявності розвивальних матеріалів відповідно створеного мовного середовища дитина опановує діалогом та монологом, що є показником підготовки до навчання в школі. Оскільки наразі багато дітей мають відхилення в мовленнєвому розвитку, задача педагогів якнайбільше приділяти увагу розвитку творчого мовлення дошкільників, щоб надалі уникнути проблем з мовленням. Ми маємо допомагати дошкільникам опановувати тими основними елементами мовлення, які їм знадобляться в початковій школі та в засвоєнні грамоти.

Література

1. Водолага Н. В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності. Дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2001. 218 с.

2. Гавриш Н. В. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3–8.

3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12#Text>

4. Табака О. Розвиток мовлення дошкільнят: актуальні проблеми, шляхи розв'язання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 40, Том 3, 2021. С. 213–217.

УДК 373.2.015.31(045)

Васильчак Яніна В'ячеславівна

викладачка 1 категорії, магістр початкової освіти,

*Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В. О. Сухомлинського
(м. Олександрія, Україна)*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ОСВІТИ

Проблема, пов'язана із впливом інноваційних технологій на виховання та навчання в освітньому середовищі ЗДО, має глибокий зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями цієї теми.

Освітнє середовище ЗДО має відповідати вимогам сучасності, а це означає постійне оновлення технологій та методик виховання та навчання. Інноваційні педагогічні технології стають ключовим інструментом у досягненні цієї мети,

оскільки вони дозволяють впроваджувати передові підходи до навчання та виховання, що відповідають вимогам сучасної освіти.

Інноваційні технології дозволяють забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її особистісні особливості, потреби та можливості. Це допомагає підвищити ефективність виховного та навчального процесу, сприяючи розвитку кожної дитини у всіх аспектах її життя – від фізичного здоров'я до соціального та емоційного добробуту.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій у середовище ЗДО сприяє формуванню здорового способу життя серед дітей. Вони можуть бути використані для популяризації здорового харчування, фізичної активності, гігієнічних навичок та інших аспектів здорового способу життя, що має велике значення для формування стійких звичок у молодого покоління.

Отже, проблема впливу інноваційних технологій на виховання в освітньому середовищі ЗДО є актуальною та важливою як для наукового дослідження, так і для практичної реалізації освітніх програм. Її вирішення сприятиме створенню якісного та відповідального підходу до виховання молодого покоління, забезпечуючи їм здорове та щасливе майбутнє.

Короткий огляд публікації. У цій публікації досліджується вплив інноваційних технологій на виховання в освітньому середовищі ЗДО. Ми проаналізуємо роль сучасних педагогічних технологій у формуванні здорової особистості дитини, розглянемо підходи до використання інноваційних технологій у педагогічній практиці.

Мета вивчення теми «Вплив інноваційних технологій виховання в освітньому середовищі закладу дитячої освіти» полягає у розумінні та оцінці впливу сучасних технологій на процес виховання дітей у дитячих освітніх закладах, а також у виявленні можливостей та перешкод використання інноваційних методів та засобів у виховній практиці та у визначенні ефективних стратегій впровадження та використання цих технологій для покращення якості виховання та навчання дітей. Отже, мета статті полягає в аналізі та розумінні впливу сучасних педагогічних технологій на процес виховання дітей у дошкільних закладах та впровадженні цих знань для покращення якості освіти та розвитку малюків.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі, на тлі стрімкого розвитку технологій та постійних змін у суспільстві, питання виховання стає ще більш актуальним і складним. Освітнє середовище має великий вплив на формування особистості, її цінностей, навичок та життєвих установок. У зв'язку з цим, роль інноваційних педагогічних технологій в процесі виховання набуває особливого значення.

Перш за все, варто зазначити, що інноваційні педагогічні технології відкривають нові можливості для підвищення ефективності навчання та виховання. Вони дозволяють створювати навчальні програми, адаптовані до індивідуальних потреб та можливостей учнів, сприяють розвитку критичного мислення, творчості та саморозвитку.

Ось головні компоненти впливу інноваційних технологій виховання та навчання в освітньому середовищі.

Інтерактивність та залучення. Інноваційні технології дозволяють створити інтерактивне навчальне середовище, яке залучає учнів до активної участі. Це може бути реалізовано через використання інтерактивних дощок, комп'ютерних програм, вебсайтів та інших цифрових інструментів.

Індивідуалізація навчання. Завдяки інноваційним технологіям вихователі та вчителі можуть створювати індивідуальні навчальні програми, враховуючи потреби та можливості кожної дитини. Адаптивні програми навчання, онлайн-платформи з персоналізованими завданнями та інші інструменти дозволяють дітям навчатися у власному темпі та зосереджуватися на своїх індивідуальних потребах.

Розвиток критичного мислення та творчості. Використання інноваційних технологій стимулює розвиток критичного мислення, аналітичних та творчих навичок у дітей. Вони можуть вивчати проблеми, шукати рішення, співпрацювати з однолітками та висловлювати свої ідеї за допомогою різноманітних цифрових інструментів.

Глобальне спілкування та співпраця. Інноваційні технології забезпечують можливість спілкування та співпраці з учнями та вчителями з усього світу. Це розширює горизонти дітей, дозволяючи їм ділитися досвідом та ідеями з однолітками з інших країн, розуміти культурні різноманітності та спільно працювати над проектами.

Стимулювання інтересу до навчання. Використання інноваційних технологій, таких як віртуальна реальність, ігри на освітню тематику та інші інтерактивні засоби, може підвищити мотивацію дітей до навчання. Ці технології роблять процес навчання цікавішим та захопливим для дітей.

Підготовка до майбутньої кар'єри. Освоєння інноваційних технологій вже на етапі дитячої освіти дозволяє дітям розвивати навички, які будуть корисні в майбутній кар'єрі. Це може включати роботу з програмуванням, роботу з базами даних, розробку вебсайтів та інші цифрові навички.

Загалом, інноваційні технології мають значний потенціал для покращення якості виховання та навчання в освітньому середовищі закладів дитячої освіти, сприяючи глибшому та більш ефективному засвоєнню знань та розвитку дітей.

Висновки з теми «Вплив інноваційних технологій виховання та навчання в освітньому середовищі закладів дитячої освіти» можуть бути наступні.

У цілому, інноваційні технології виховання та навчання в освітньому середовищі закладів дитячої освіти мають великий потенціал для поліпшення якості освіти та підготовки молодого покоління до викликів сучасного світу. Однак успішна інтеграція цих технологій вимагає системної підготовки вихователів та вчителів, а також врахування індивідуальних потреб та характеристик кожної дитини.

Література

1. Давиденко О. В. Інноваційні технології в освітньому процесі закладів дитячої освіти. Київ: Видавництво «Атіка», 2017.
2. Кириченко О. М., Гладун Т. П. Інноваційні технології в освітньому процесі дошкільного навчального закладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2016.

3. Козьменко О. І., Макарова О. О. Інноваційні технології в розвитку особистості молодшого школяра в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2019. С. 51–55.

4. Лук'яненко О. В. Використання інноваційних технологій в навчально-виховному процесі дошкільного закладу. Науковий вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки, 3 (201). Черкаси, 2014. С. 54–58.

5. Christensen C. M., Horn M. B., Staker H. «Blended: Using disruptive innovation to improve schools». John Wiley & Sons. 2013.

6. Pinker S. Enlightenment now: The case for reason, science, humanism, and progress. Penguin. 2018.

УДК 373.2.011.3–051]:81–028.44

Височина Крістіна Олександрівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Цуканова Наталія Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка, старша викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти побудована на основних засадах Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту». Зміст освітнього процесу в закладах дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, а також має бути реалізований відповідно до програм розвитку дітей «Впевнений старт», «Дитина», «Українське дошкілля» та ін.

Теоретичні основи використання інноваційних технологій в освітньому процесі розглядали Г. Ващенко, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, А. Алексюк, А. Богуш та ін.

Мета статті – проаналізувати розвиток мовлення дітей дошкільного віку.

Своєчасне опанування рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування є одним із найважливіших надбань малюка. Розвиток зв'язного мовлення дошкільників є однією із головних проблем.

На сьогодні одним із продуктивних напрямів розвитку мовленнєвої активності дитини визнано театралізовані ігри з творчим та інтелектуальним навантаженням, як одна із новітніх технологій навчання. І це не випадково, адже саме театралізована гра є провідним видом, ефективним засобом розвитку мовленнєвої діяльності в дошкільному віці. Діти одержують приклад гарного, чистого, емоційного та насиченого зв'язного мовлення для розв'язання певних ігрових ситуацій.

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів.

Театралізована діяльність у дошкільному віці є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості.

У театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе через відтворення різних образів [1, с. 68].

У відвертому, щирому ставленні до художнього образу, втіленні його у різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

Театралізована діяльність дитини дошкільного віку має такі види:

- сприймання театральних видовищ, що сприяє засвоєнню найкращих форм літературного мовлення;
- театралізована гра, спрямована на активізацію словника і зв'язного мовлення, складання сюжету;
- підготовка театральної вистави (репетиції, відпрацювання виразності мовлення).

Відповідно до видів, організація театралізованої діяльності передбачає три основних напрями роботи:

- пізнавальний – формування у дитини певних знань, умінь, уявлень про театр, театральну термінологію; передбачає ознайомлення з театром, художньо-естетичне сприймання;
- ігровий – створення сприятливих умов для ігрової діяльності, спонукання дитини до імпровізації, використання набутих знань у грі; містить ігри-драматизації та імпровізовані ігри;
- сценічний – у дитини відбувається формування театральних дій, елементів сценічної виразності, майстерності; містить репетиції, вправи, роботу в театральному гуртку, підготовку вистави.

З-поміж ключових понять театралізованої діяльності виділяємо: сюжет, сценарій, гру за сюжетом літературного твору, театралізацію.

Сюжет – це усне зв'язне висловлювання, що складає живу тканину гри, та визначає розвиток у стислій формі різноманітність та взаємозв'язок ігрових дій, взаємовідносини дітей.

Існує три рівні складності сюжету:

- сюжети з єдиним персонажем і чітко визначеними предметами;
- сюжет з кількома персонажами та набором відповідних дій, які пов'язують персонажів між собою;
- сюжети, в яких, окрім набору дій і зв'язків між персонажами, додано взаємини між ними [2, с. 51].

Під час роботи над виразністю слів персонажів активізується словник дитини дошкільного віку, вдосконалюється звукова культура мовлення, інтонація. Виконуючи роль, дитина зрозуміло, чітко промовляє текст, опановує

літературною мовою, розвиває свою увагу (відбувається перехід від мимовільної уваги до довільної). У неї покращується діалогічне мовлення, його граматична будова, формується інтонаційна виразність, удосконалюється фонематичний слух.

Нова роль, особливо діалог персонажів, ставить дитину перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися. Дитина починає активно користуватися словником, який, своєю чергою, теж поповнюється.

Театралізована діяльність передбачає також розвиток морально-вольової сфери, тобто вміння впізнавати героїв та персонажів у знайомих казках, висловлювати своє ставлення до них, робити самостійні оцінні судження, давати морально-етичні та естетичні оцінки, визначати альтернативу в оцінці героїв.

У педагогічній науці існують різні класифікації театралізованих ігор. Театралізовані ігри охоплюють:

- дії дітей з ляльковими персонажами або дії за ролями;
  - літературну діяльність (вибір теми, складання, інсценування своїх творів тощо);
  - образотворчу діяльність (одяг персонажів, малювання декорацій, виготовлення атрибутів);
  - музичну діяльність (виконання пісеньок, інсценування музичних творів)
- [3, с. 70].

Важлива особливість рольової гри – те, що вона потребує товариша. СENS ігрових дій полягає у розгортанні взаємин, спільному відтворенні реальної людської діяльності. Граючи, дитина усвідомлює, що діяльність потребує виконання певних обов'язків і надає ряд прав: обов'язки накладаються ігровою роллю, а права регулюються взаєминами з товаришами. Так дошкільник навчається узгоджувати свої дії, орієнтуватися на однолітків, поводитися відповідно до загальної ситуації гри, підкорятися вимогам партнерів, покладатися на свої можливості. Внаслідок цього формуються соціальні почуття – радість, співчуття, відчуття своєї причетності до інших. Вибір дитиною тієї чи іншої поведінки залежить від багатьох чинників: склад групи; оцінка власних можливостей; досвід попередньої діяльності [4, с. 152].

Література

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія. Київ: Слово, 2010. 374 с.
2. Гавриш Н. В. Про розвиток мовотворчої діяльності дошкільників. *Наша школа*. 2012. № 3. С. 51–57.
3. Кравченко О. В. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності. Навчально-методичний посібник. Прилуки. Чернігівської області, 2012. № 3. 75 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академ-видав, 2004. 456 с.

УДК 373.2.043.2-056.2/.3:(792+793.3)

Вільхова Оксана Григорівна

*кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри
дошкільної освіти, Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ТЕАТРАЛЬНО-ХОРЕОГРАФІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Дошкільний вік є важливим періодом формування фізичних, психічних та морально-вольових якостей дитини. Одним із засобів всебічного фізичного і морально-естетичного виховання є дитяча хореографія і театральне мистецтво. Поняття «діти з особливими освітніми потребами» охоплює категорії дітей із різними типами порушень фізичного та психічного розвитку. Характерними для таких дітей є проблема соціальної дезінтеграції, труднощі у формуванні необхідних життєвих навичок, несформованість освітньо-пізнавальної діяльності та рівня довільної регуляції поведінки, мотивації тощо. Тому означена проблема наразі постає особливо гостро.

Використання ігрових та арттерапевтичних засобів у педагогічній роботі з дітьми з особливими потребами розглядали у своїх наукових розвідках П. Варнава, О. Железник, А. Коростельова, Н. Сулаєва, Л. Федорович, та інші. На розвиток хореографічного та театального потенціалу у дітей з особливими освітніми потребами робили акцент у своїх працях Є. Кашуба, Л. Макаренко, О. Олефір, В. Масляк, І. Павук, Я. Рева, З. Резніченко, І. Сергієнко, та інші.

Метою статті є аналіз впливу театального і хореографічного мистецтва на всебічний розвиток дітей з особливими освітніми потребами.

Від того, як складаються відносини між членами родини, значною мірою залежить гармонійне функціонування всього нашого суспільного буття. В Україні сьогодні досить значна кількість сімей, які виховують дітей дошкільного віку з різними фізичними недоліками, а також з діагнозами аутизм, дитячий церебральний параліч, порушення інтелекту, затримка психічного розвитку тощо. Особливостями цих діагнозів може бути те, що дитина ледве говорить або не говорить взагалі, їй важко зосередитися, сконцентрувати увагу [1, с. 25]. Вона постійно претендує на прояв особливого ставлення до себе, поводить неадекватно, іноді грубіянить у відповідь на турботу і доброту, іноді стають апатичними й без почуттів. Подив у поведінці дітей дошкільного віку з різною формою захворювань викликають у батьків, педагогів, вихователів страх, що вони можуть з ними не впоратися, будуть виглядати смішними й безпорадними у своїх виховних зусиллях [2, с. 219].

Не зважаючи на високі досягнення у галузі медицини, виникає нагальна потреба знайти методи та засоби, які б допомагали у розв'язанні цієї проблеми. Залучення дітей з особливими освітніми потребами до театально-хореографічної діяльності має важливе значення, адже володіє потужним коригувальним, пізнавальним, розвивальним потенціалом [4, с. 52].

Кожна дитина з особливими освітніми потребами унікальна, а значить,

може по-своєму себе проявити у різних видах діяльності. Виховання таких дітей засобами театрального і хореографічного мистецтва має свою специфіку, обумовлену анатомо-фізіологічними та психологічними особливостями цієї соціальної категорії. Педагог у діяльності з такими дітьми повинен звернути увагу на відповідну структуру заняття, яка характеризується зміною форм роботи та максимумом емоційних зусиль з боку педагога [3, с. 70].

Поділимося досвідом практичної театральної-педагогічної діяльності з вищезазначеною категорією дітей. Співпрацюючи з дітьми різних вікових категорій м. Полтави, хореографічні заняття ми починали традиційно, з розминки, розучування різноманітних танцювальних комбінацій. Підбір музичного супроводу характеризувався динамічністю та ритмічністю. Варто зазначити, що під час взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами важливо вдало підібрати музичний супровід, який повинен відповідати виховним завданням заняття (музика не повинна бути голосною, сприяти підвищеній збудливості, дратувати). На наших заняттях ми залучали батьків до спільної танцювальної діяльності, що діяло заспокійливим чином на дітей, а також вони активно копіювали маму чи тата. Під час хореографічної діяльності для того, щоб досягнути максимального ефекту, ми чергували види діяльності, активно застосовуючи ігрові технології. Це дозволяло перемикнути увагу вихованців та підтримати їхній інтерес до різноманітних форм роботи.

Варто зазначити, що у цьому процесі важлива психологічна готовність педагога-хореографа до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Сам педагог повинен бути у гарній фізичній формі, щоб виконувати всі комбінації разом з дітьми. У кінці заняття ми дарували вихованцям символічні подарунки. Таким чином, у них складалося позитивне враження від отриманих емоцій у процесі запропонованої діяльності, відбувався фізичний, естетичний та інтелектуальний розвиток і вони з нетерпінням чекали наступної зустрічі.

Окрім хореографічної роботи, ми займаємося з дітьми з особливими освітніми потребами театральною діяльністю. Різновікова група складається із «сонячних» учасників. Синдром Дауна – це генетичне захворювання, що викликає розумову відсталість, затримку фізичного розвитку, вроджені вади серця [2, с. 220]. Ці хлопчики й дівчатка досить чутливі, вразливі та відкриті до навколишнього світу. У них відзначається затримка розвитку статичних і мовних функцій, недорозвинення інтелекту, мислення характеризується загальмованістю, емоції малодиференційовані й поверхневі. Однак наші вихованці дуже ласкаві та доброзичливі, можуть добре засвоїти прості навички й життєві правила та залюбки займаються театральною діяльністю.

Спочатку педагог працює над написанням сценарію театральної постановки, адаптує його до вікових та фізіологічних можливостей акторів. Він не повинен бути тривалим, щоб не втомлювати дітей. До сценарної постановки можна включати виконання елементарних нескладних танцювальних малюнків. Потім варто на студії звукозапису сценарій озвучити, оскільки «сонячні» діти мають проблеми з артикуляцією. Особливо важливо розрахувати щохвилино музичне оформлення. До цього процесу залучають батьків та родичів акторів.

При розподілі ролей необхідно враховувати специфіку контингенту дітей.

Педагогу варто взяти також собі роль і брати активну участь у театральному дійстві разом з дітьми, адже з педагогом вони більш впевнено відчують себе на сцені. Під час виступу, педагог допомагає таким дітям вчасно зорієнтуватися, підказує, що робити далі, якщо хтось з акторів розгубився.

Виступи «сонячних» дітей перед глядачами ми сприймаємо, перш за все, як дитяче свято, показ їх творчого зростання у театральному і хореографічному мистецтві. Значну увагу приділяємо підбору костюмів для виступів, пошиттям яких займаються батьки. Костюми повинні бути яскраві, зручні, барвисті, багаті на смислову гаму, емоційно насичені, які випромінюють заряд позитиву, що поліпшує настрій і гармонізує емоційну сферу і дітлахів, і глядачів.

Діти з особливими освітніми потребами за допомогою такої мистецької діяльності отримують можливість вийти зі свого замкнутого світу. «Сонячні» діти, які мають труднощі з вимовою, можуть виразити свої почуття через ритмічні, танцювальні, театральні форми взаємодії з глядачами. Вони мають можливість відчути себе більш упевненими й здатними до реалізації.

Таким чином, із віком проблеми дітей з особливими освітніми потребами можуть ослабнути або посилитися, але річ у тому, хто і як буде ними займатися. Провідну роль у цьому процесі відіграє сім'я. Однак з боку педагогів також потрібна підвищена увага до таких дітей. Тільки цілісний вплив на особистість з боку сім'ї та педагогічної громадськості може дати позитивний результат.

Література

1. Варнава П. Театралізована діяльність як засіб розвитку мовлення в роботі з дітьми з особливими потребами. *Дефектолог*. 2020. № 7–8. С. 24–33.
2. Коростельова А. Використання музичного мистецтва на заняттях для дітей з особливими потребами. *Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика* : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка [та ін.]. Полтава, 2019. С. 219–221.
3. Рева Я. Мистецтво як засіб психотерапевтичного педагогічного впливу на дітей із проблемами у розвитку. *Імідж сучасного педагога*. 2006. № 5–6. С. 69–72.
4. Сулаєва Н., Федорович Л. Мистецькі ігри в корекційній роботі з дітьми з обмеженими психічними й фізичними можливостями : навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Кременчук : Християнська Зоря, 2010. 164 с.

УДК 37.01.09

Гагаріна Наталія Павлівна

кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

(м. Кропивницький, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ «PERRY PALS» («ВЕСЕЛІ ДРУЗІ»)

На сучасному етапі розвитку суспільства в життя дитини рішуче ввійшли різноманітні гаджети. Тепер вони так само допомагають набувати сенсорного

досвіду, як дотик, нюх чи слух. Цей досвід стає фундаментом подальшого розвитку дитини на все життя. Тому дорослі мають навчити її користуватися технічними засобами, розвиваючи цифрову компетентність [3].

Розглянемо програму соціально-емоційного розвитку та навчання «Веселі друзі», яка допомагає забезпечити психологічно безпечне освітнє середовище; сприяє розвитку в дітей емоційного інтелекту та соціальних навичок; допомагає встановлювати та підтримувати здорові позитивні взаємини; заохочує дітей приймати рішення відповідально, усвідомлюючи наслідки різних учинків; а також популяризувати усвідомлене світосприйняття [4].

Метою програми «Веселі Друзі» є допомога педагогам, батькам і насамперед дітям у тому, щоб краще розуміти власні емоції, розпізнавати їх та керувати ними, що сприятиме соціальній взаємодії одне з одним і дорослими.

Концепція «Веселі друзі» ґрунтується на наукових дослідженнях, емпіричних і теоретичних знаннях соціального та емоційного інтелекту. Зміст концепції частково базується на методах незалежної дослідницької організації CASEL – Асоціація співпраці задля соціально-емоційного навчання (англ. Collaborative Association for Social and Emotional Learning).

Інструмент для соціально-емоційного навчання Perry Pals «Веселі друзі» розроблений Єльським центром емоційного інтелекту та глобальною EQ-мережею Six Seconds.

Для реалізації Програми використовуються ігрові ресурси «Perry Pals» («Веселі Друзі»): цикл із 16 мультфільмів і книжок про п'ятьох друзів-тварин, запитання для обговорення до кожної із 16 історій, набори з 5 м'яких іграшок, мобільний ігровий застосунок «Веселі Друзі» (англ. Perry Pals – Global version), збірка активностей «Соціально-емоційний розвиток з Веселими друзями», путівник-порадник для педагога, 27 карток з назвами емоцій, розмальовки та дипломи [1].

Отже, під час знайомства з програмою діти опановують мобільний ігровий застосунок, таким чином формуючи цифрову компетентність. Формування цифрової компетентності та грамотності дітей є вимогою сучасного суспільства, що забезпечує цілісність і повноцінність освітнього процесу та ефективність використання цифрових технологій в його організації. Стрімкий розвиток суспільства визначив цифрову компетентність як одну з найважливіших складових сучасного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Зупинимось на особливостях використання мобільного інтерактивного застосунку Perry Pals «Веселі друзі» для соціально-емоційного навчання. Використання застосунку Perry Pals «Веселі друзі» доступне для батьків та педагогів усього світу, щоб допомогти дітям:

- розвивати навички самоусвідомлення та самооцінки;
- розпізнавати емоції;
- долати стрес;
- розвивати стійкість та витримку;
- проявляти емпатію;
- розв'язувати проблеми;

- контролювати імпульсивність;
- вибудовувати взаємини, допомагати іншим.

Мобільний застосунок *Peppu Pals* «Веселі друзі» містить різноманітні анімовані історії «На фермі», «На пляжі», «У школі»; розмальовки, пазли та завдання на розпізнавання емоцій, які вихователь може легко використати під час перебування з дітьми в укритті маючи тільки гаджет під рукою.

Унікальні персонажі історій спілкуються, піклуються одне про одного та вирішують різні життєві ситуації. Діти можуть спробувати пограти у фрисбі, влаштувати пікнік на фермі, пірнути у воду або відвідати чарівну школу, усі історії можна легко пов'язати з реальними життєвими ситуаціями. Дітям запропоновано помалювати, скласти пазл тощо. Цікавий світ *Peppu Pals* «Веселі друзі», сповнений гумору, викликів та радощів.

Завдяки різним видам сприйняття (слух, зір і дотик) соціально-емоційне навчання перетворюється на гру. Також застосунок можна використовувати у роботі з дітьми з особливими потребами (аутизм, синдром порушення активності та уваги тощо).

Педагоги, читаючи історії чи переглядаючи мультфільм знайомлять дітей з персонажами, а саме:

Кроленя Габбі – добре, сором'язливе і чуйне. Девіз Габбі: «Менше розмірковуй і більше довіряй своєму серцю».

Совеня Іззі – мудре, розсудливе, але інколи йому не вистачає почуття гумору. Девіз Іззі: «Я досить серйозне, щоб сміятися з власних жартів, але всі ми добре знаємо, що мої жарти усім до вподоби».

Кошеня Келлі – уважне, тихе та наївне. Девіз Келлі: «Учора – вже минуло, завтра – ще не настало, цінуй сьогодні як найбільший подарунок життя».

Цуценя Реггі – віддане, допитливе та обожнює пригоди. Девіз Реггі: «Наприкінці дня ваші ноги повинні бути брудними, волосся розпатланим, а очі сяяти» [2].

Діти дошкільного віку виконують нескладні маніпуляції із мобільним застосунком, переглядають мультфільми та ще й розвивають соціально-емоційні навички (спілкування, соціальну приналежність, побудову взаємин, співпрацю в команді, вирішення конфліктів).

Дана програма та ефективність її запровадження свідчить про те, що цифрова компетентність є поєднанням сукупності знань, здібностей, особливостей характеру та поведінки, слугує для задоволення індивідуальних потреб і розв'язання освітніх завдань.

Література

1. Веселі Друзі. Путівник-порадник для педагога. The LEGO Foundation. 2023. 37 с.
2. Збірка активностей «Соціально-емоційний розвиток і навчання з Веселими Друзями». The LEGO Foundation. 2023. 54 с.
3. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/918213%C2%A0>
4. Програма соціально-емоційного розвитку та навчання «Веселі друзі». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/proekt-lego-spriyannya-osviti-v-ukrayini/programa-socialno-emocijnogo-rozvitku-veseli-druzi>

УДК 373.2.015.31:17.022.1

Горіна Анастасія Ігорівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Цуканова Наталія Миколаївна,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, старша викладачка кафедри
дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка*

(м. Кропивницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СЕРЕДЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Питання розвитку гуманних почуттів було і є актуальним. На сьогодні це актуальна проблема, над якою вихователю, педагогу слід працювати, підбирати програми та форми роботи для формування у дошкільників гуманних почуттів. Особливо важливим для розвитку гуманних почуттів є середній дошкільний вік. Дуже важливо, щоб педагог у гуманному вихованні дітей середнього дошкільного віку не помилився, адже ми живемо в сучасному глобалізованому, інформаційно-залежному суспільстві. До цієї проблеми гуманного розвитку педагоги та дослідники дуже активно почали звертатися у XXI столітті у зв'язку з більшою втратою духовно-моральних цінностей та орієнтирів дітей й дорослих за останні десять років, через безліч засобів мас-медіа та телебачення, які впливають на становлення особистості атмосферою пропагування суто матеріалістичних поглядів на життя, взаємини та поведінку людини у суспільстві.

Сучасний підхід до формування гуманних почуттів у дошкільників відбувається через розвиток soft skills у дітей дошкільного віку. У закордонних працях наводяться різні трактування сутності Soft skills і подаються їх переліки (наприклад, комунікативні навички, критичне та структуроване мислення, навички розв'язання проблем, творчість, управління конфліктами, управління часом, культурна обізнаність та ін.). Л. Гребінник розглядає мовну практику, як один зі шляхів формування Soft Skills у сучасного фахівця; Г. Гуца, досліджувала місце і роль іноземної мови в формуванні Soft Skills; Ю. Дроздова та О. Дубініна розглядали концептуальні підходи до визначення «Soft Skills» у сучасних освітніх та професійних моделях; І. Зайцева опрацювала Soft Skills як невіддільні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті; Л. Кушмар та Л. Колот розглядали Hard Skills vs Soft Skills.

Мета – дослідити стан вивчення проблеми формування гуманних почуттів у дітей середнього дошкільного віку у педагогічній науковій літературі.

В. Панченко, у праці «Організація духовно-морального виховання дітей у дошкільних закладах» зазначив, що гуманні почуття мають бути сформовані у дошкільному віці. Якщо основи гуманного ставлення до людей не будуть сформовані у дитинстві, то надолужити втрачений час, розвинути ці почуття у старшому віці буде дуже складно і навіть неможливо. Якщо у вас це і вийде, то

все одно вони будуть не повноцінно розвинуті тому, що саме дошкільний вік є сенситивним періодом розвитку гуманних почуттів [3, с. 173].

Ми виховуємо у дітей доброзичливе ставлення до співрозмовника, вироблення установки що в сім'ї, в садочку всі повинні піклуватися один про одного. Таким чином формується інтерес до спілкування, готовність сприймати інших людей.

У дітей середнього дошкільного віку відбувається поступове усвідомлення моральних цінностей і їх значення для інших і самого себе.

Одним із засобів формування гуманних відносин у середньому дошкільному віці є спілкування з дорослими та однолітками. За допомогою спілкування діти досліджують світ, засвоюють досвід і практику емпатії, що сприяє гуманізації їх спілкування.

Гра у дошкільному віці є провідним видом діяльності. Важливо щоб виховання гуманного почуття відбувалося під час гри. У грі створюються ситуації, в яких виникає потреба у гуманних почуттях. Граючись, дитина засвоює норми поведінки та застосовує їх на практиці.

Особливу увагу треба звернути на виховання інтересу до себе, вміння спостерігати за своїми вчинками, контролювати та оцінювати їх, аналізувати свої дії, робити вибір.

У середньому дошкільному віці дитина опановує елементарні етичні норми, розуміє світ людських стосунків, відкриває закони взаємодії. Дитина хоче здаватися дорослим і підкорює свої дії правилам і нормам поведінки. Таким чином розвиваються гуманні почуття. Регулятивна функція емоцій полегшує їх перехід від зовнішніх до внутрішніх дій [2, с. 161].

Засвоєння моральних норм є необхідною умовою для соціального розвитку, тому унормованість є основною характеристикою гуманної поведінки дошкільника.

Важливо пам'ятати, що дорослі – це приклад для наслідування. Поведінка дитини – це віддзеркалення поведінки батьків.

Батьки для розвитку емпатії, яка є невіддільною складовою Soft Skills, мають змогу навчити дитину багатьох корисних речей. Використовуючи щоденно фрази «Між нами існує міцний зв'язок», «Я розумію тебе», «Ти важливий для мене», «Твої почуття важливі й вони мають для мене значення», «Я завжди готовий допомогти тобі», батьки допомагають дитині набути досвіду емоційних реакцій та чуттєвості. Знаючи про ці прості речі, дитина росте в атмосфері прийняття, поваги та любові, які є протилежністю емоційного ігнорування з боку батьків, але, зрозуміло, все добре в міру [1, с. 465].

Емоції у дошкільному віці є основою для виникнення мотиву. Виховання гуманних почуттів має відбуватися за умови переживання позитивних емоцій.

Висновки, перспективи. Важливі етапи формування особистості дітей відбуваються до 7 років. Від того, що закладено в дитини в ці роки, залежить гармонійний розвиток його психіки надалі. Ігри, читання, спільні заняття з дорослими важливі для формування внутрішнього світу дітей. У цей вік педагог та батьки повинні докласти максимум зусиль для гармонійного розвитку дитини.

У теперішньому суспільстві є проблема розвитку емпатії. Діти не вміють співпереживати. Ця проблема з'явилася не так давно. Раніше таке траплялося набагато рідше, аніж зараз. Діти раніше мали більше живого спілкування. Зараз діти більше спілкуються з телефоном, а не з батьками, людьми та однолітками.

Сучасні технології – це добре, коли вони використовуються в міру. Якщо дитина постійно сидить в телефоні, то вона не вміє спілкуватися з людьми. Пропустивши сенситивний період розвитку гуманних почуттів і емпатії, надолужити втрачений час буде дуже складно і повною мірою ці почуття вже потім не розвинути. Отже, розвиток гуманних почуттів і емпатії є дуже важливим, а особливо їх вчасний розвиток.

Література

1. Горіна А. І., Білазерська М. О. Розвиток емпатії дітей у закладі дошкільної освіти. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-педагогічної інтернет конференції. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2022. Випуск 11. С. 463–467.

2. Косенко Ю. М. Забезпечення емоційного розвитку дошкільників: підготовка вихователів на етапі професійного навчання. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 1. Бердянськ: БДПУ, 2018. С. 159–164.

3. Панченко В. О. Організація духовно-морального виховання дітей у дошкільних закладах. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2014. Випуск 1. 45 (106). С. 173–180.

УДК 375.2.015.31:7.

Гребинюк Аліна Юріївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Цуканова Наталія Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

старша викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства та психолого-педагогічної науки в нашій країні однією з найбільш поширених проблем є готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі, оскільки в умовах НУШ дитина зустрічається з низкою проблем та чинників, що впливають надалі на її розвиток [4].

Дитинство є найважливішим періодом в житті кожної людини, адже саме протягом всього дитинства, починаючи з раннього, відбувається психічний та

фізичний розвиток особистості. З малечку у дитини формуються нові певні якості, які надалі є фундаментом для розвитку особистості. На наступному етапі важливе значення має освіта, як елемент обізнаності та подальшого вдосконалення і розвитку.

Життя за сучасних умов постійно несе в собі зміни, що впливають, як на освіту, так і на соціум. Суспільство постійно прагне до змін, тому це пов'язано з реалізацією Державної національної програми «Освіта».

Дитина старшого дошкільного віку розкриває для себе новий етап, що визначає для неї нові можливості повноцінного розвитку. Розглядаючи питання готовності старших дошкільників до навчання у школі, необхідно зазначити, що вступ до школи – найважливіший фактор і щоб дитина могла легко пристосуватися до умов сучасної школи їй потрібно до цього готувати починаючи з раннього дитинства [3].

Метою статті є дослідження та теоретичний аналіз педагогічних аспектів готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Аналіз досліджень і публікацій. У дослідженні психолого-педагогічного досвіду готовність розглядається як сукупність фізіологічних особливостей старших дошкільників, що забезпечує успішний перехід до систематичного шкільного навчання.

Психолог Д. Ельконін, розглядаючи питання готовності, на перше місце ставив сформованість усіх пізнавальних процесів, необхідних передумов для майбутньої навчальної діяльності, адже дитина в старшому дошкільному віці повинна мати певний обсяг знань про навколишній світ, моральні норми, які мають скластися ще на початку дошкільного дитинства.

Дитина повинна вміти:

- свідомо підпорядковувати свої вчинки правилам, що виступають способом її дії;
- уміти адоптуватися до вимог сучасного суспільства;
- мати вміння уважно слухати та виконувати задані завдання;
- самостійно вирішувати певні завдання за зразком.

У дослідженнях психологів М. Кольцова та В. Антропової йдеться про оптимальні періоди до шкільної готовності для подальшого оптимального періоду адаптації до шкільних умов, що може тривати в учнів до пів року [1].

Вивчення проблеми готовності до шкільного навчання є одним із напрямків наукових досліджень педагогів та психологів, а саме: В. Музичної, М. Лісної, Л. Венгера та ін. Було створено психологічну теорію щодо розвитку дитини в дошкільні роки, необхідність виділення нового етапу підготовки дитини до шкільного навчання. Важливою є психологічна готовність, як підсумок попереднього розвитку дитини в період дошкільного дитинства, яка формується і залежить від тих умов, в яких відбувається розвиток організму, розумовий розвиток, морально-вольові якості.

Найбільш точно визначення готовності дітей до шкільного навчання подала А. Анастасі [5], яка вважає, що готовність означає опанування певними вміннями, знаннями та навичками, які надалі стануть необхідними для засвоєння шкільної програми особистісними якостями.

Також науковці підкреслюють, що діти, які не готові до школи, не мають розумової відсталості, але серед них часто зустрічаються діти з порушенням мови, зору та слуху.

Виклад основного матеріалу Соціально-психологічна готовність майбутнього школяра до навчання у школі передбачає сформованість у неї певних умінь та якостей, завдяки яким дитина зможе спілкуватися з іншими та у дитячому колективі, захищаючи свої інтереси та власну гідність [2].

За умовами сьогодення у НУШ наголошують на необхідності опанування учнями способами навчальної діяльності та взаємодії з іншими людьми, задля того, щоб в майбутньому дитина могла бути готовою для опанування новою провідною діяльністю, а саме навчальною, до якої дитина має бути готовою фізіологічно та психологічно.

Емоційна готовність виявляється у задоволенні та позитивних емоціях, з якими дитина відвідує навчальний заклад, гарно контактує з вихователями та однолітками.

Готовність, є одною з найбільш поширених проблем в сучасній педагогіці. З погляду педагогічної науки, готовність висуває найбільше питань з боку психологів, педагогів та батьків, з боку системи освіти загалом. На готовність дитини до школи впливають соціально-економічні та інтелектуальні фактори, що стають надалі важливими для адаптації дітей до навчання.

Основною проблемою є психологічна готовність, адже для успішної адаптації діти мають бути готовими до взаємодії з дорослими та однолітками, адекватно та емоційно оцінювати різні ситуації, надалі розвивати емоційну сферу для досягнення поставленої мети.

До структури психологічної готовності належать такі компоненти:

1. Особистісна готовність – прийняття нової соціальної позиції, відношення до самого себе, своїх вчинків, до навчання в цілому.
2. Інтелектуальна готовність – наявність кругозору, наявність певних знань.
3. Фізична готовність – загальний фізичний розвиток.
4. Емоційно-вольова – ставлення цілі, прийняття правильних рішень, зусилля до виконання мети.
5. Соціально-психологічна – формування якостей спілкування з однолітками та дорослими, вміння правильно увійти до дитячого суспільства [5].

Більш важливою є соціальна готовність, що містить активність, соціальні взаємодії, вміння спілкуватися та товаришувати.

Основною є педагогічна готовність, адже діти старшого дошкільного віку повинні мати базові знання з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, малювання та природи, мати достатньо розвинену увагу та пам'ять.

Шляхами розв'язання проблем, які безпосередньо стосуються готовності, дошкільний навчальний заклад має активно співпрацювати з закладами початкової освіти, забезпечити психолого-педагогічну підтримку дітей та їх батьків, розробити програми та методики на розвиток необхідних знань і вмінь.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проблема готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання потребує особливої уваги від усіх учасників навчального процесу, що супроводжує дошкільника для розвитку різних елементів готовності, що надалі забезпечать дітям успішний старт для майбутнього шкільного життя.

Література

1. Венгер А. Л. Психологічна діагностика. Ч. І. Київ; Генезис, 2001. 160 с.
2. Карпенко З. С. Діагностика психічного розвитку дітей 6-7 років. Івано-Франківськ, 1993. С. 45–89.
3. Полюшко Н. М. Готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. Методичні рекомендації. *Практичний психолог НВК «Дзвіночок»*. Новгород-Сіверський, 2015. 32 с.
4. Психолог у НУШ: радісно та впевнено руш! Путівник психолога в Новій Українській школі [Текст] / Заг. ред. Є. В. Афоніна, О. О. Заріцький, Н. В. Міщенко. Краматорськ: Витоки, 2018. 250 с.
5. Психологічна готовність дитини до школи: сутність поняття та функціональні критерії. URL: https://vuzlit.com/727565/psihologichna_gotovnist_ditini_shkoli_sutnist_ponyattya_funktsionalni_kriteriyi

УДК 372.2.015

Демченко Юлія Миколаївна

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасну епоху соціально-політичного розвитку України відкрилися нові перспективи змін в системі спеціальної освіти, пов'язані з новим ставленням до дітей з особливими потребами, з розв'язанням питань їх соціалізації й інтеграції в суспільство. Для розвитку дошкільної освіти й вимог реформ освіти в Україні у корекційно-педагогічній системі роботи з розумово відсталими дітьми дошкільного віку ключова роль належить формуванню елементарних математичних уявлень. Важливим завданням спеціальної та дошкільної освіти є розвиток особливої дитини, її адаптація до навколишнього середовища та соціалізація. З перших днів життя у розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями спостерігається знижений інтерес до довкілля, загальна патологічна інертність, відсутність уваги до іграшок та інших предметів, досить пізно з'являються перші дії з предметами – хапання та маніпуляції, що пов'язано з розвитком сприймання. Розвиток математичних уявлень у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю є підґрунтям для вивчення математики в школі, сприяє як корекції, так і активізації їхньої пізнавальної діяльності та інтересу. Також, формування елементарних математичних

уявленнь є необхідним і важливим аспектом для розвитку ігрової, конструктивної, трудової діяльності.

Відомі учені такі як, К. Ардобацька, Віт. Бондар, О. Гаврилов, І. Єременко, О. Ляшенко, Н. Менчинська, В. Тарасун, М. Перова В. Синьов, Б. Пінський, Л. Прохоренко, Л. Ястреб та ін. належну увагу приділяли вивченню проблем навчання дітей з порушеннями інтелекту. В дослідженнях Л. Венгера, З. Михайлової, А. Смоленцева, А. Столяра, Л. Тихонової та ін. показана доцільність використання різних ігор в навчанні дітей математики й розвитку інтересу до навчання. У грі моделюються такі логічні й математичні конструкції, вирішуються такі завдання, які сприяють прискоренню розвитку у дошкільнят логічних структур мислення. Саме у процесі гри створюються сприятливі умови для застосування математичних знань, їх активного і самостійного використання на практиці. Розвивається інтерес до математичного змісту. Навчання математики дає широкі можливості для розвитку інтелектуальних здібностей у дітей [2, с. 33].

Мислення – процес пізнавальної діяльності людини, що характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності. Відставання в розвитку мислення – одна з основних рис, що відрізняє дітей із ЗПР від нормально розвинених однолітків. У дітей із ЗПР нерівномірно розвиваються види мислення. Найбільш значно виражено відставання в словесно-логічному мисленні, ближче до рівня нормального розвитку знаходиться наочно-дієве мислення. Вихователь, який почав працювати з дитиною з ЗПР, повинен глибоко усвідомлювати інтелектуальний потенціал даної категорії дітей: вони сприйнятливі до інтелектуальної допомоги, можуть вільно перенести засвоєний зразок-розв'язок в умову нової задачі, що найважливіше для процесу навчання і неабияк впливає на якість знань учня, тобто здатність до продуктивного засвоєння знань й умінь.

У дослідження науковців О. Гаврилова, І. Єременка, Л. Прохоренко та ін. висвітлено, що розвитку мовлення на заняттях математики необхідно приділяти значну увагу, тому що чіткі уявлення формуються лише тоді, коли те, що розумово відстала дитина бачить, зафіксовано у словесній формі. Для дітей з помірною розумовою відсталістю О. Гаврилов пропонує активно застосовувати тактильне сприйняття, виконання рухових дій за допомогою руки (обмацування, обведення по контурах) [1].

Проаналізувавши низку наукових праць розглянемо та запропонуємо основні технологічні вимоги для формування індивідуально-корекційного підходу до дітей щодо розвитку в них розумової діяльності: загальна корекційна спрямованість усього процесу навчання, що забезпечує режим життєдіяльності; відповідний навчальний план; розвиток у дітей відтворювальних способів мислення, які є основою для засвоєння знань, використання методів, що дозволяють привчати дітей до аналітичної обробки інформації, логічної послідовності мислення, раціональних способів діяльності; спільна пошукова діяльність, що стимулює пізнавальну активність і самостійність мислення, допомагає активізувати інертні та малорухомі розумові процеси, активізує всі види розумових операцій; цілеспрямований

розвиток конкретних розумових операцій на основі їх мовного опосередкування, що сприяє розвитку словесно-логічної форми мислення; формування рефлексії, яка в першу чергу, пов'язана з мотивацією учення, усвідомленням дій і контролю за ходом виконання дій.

У працях О. Гаврилова, Л. Венгера, І. Єременка, М. Певзнер доведено, що діти з легким та помірним ступенем розумової відсталості можуть диференціювати кольори, прості об'ємні форми, відтінки, розподіляти їх за зразком. Діти з інтелектуальними порушеннями характеризуються слабкістю та малою динамічністю уявлень, труднощами актуалізації адекватних уявлень, поганим утриманням у пам'яті просторового співвіднесення об'єктів, які сприймаються. На рівні аналітико-синтетичного мислення словесна система розумово відсталих дітей втрачає свою організаційну функцію в процесі визначення загальних уявлень та понять [3, с. 275].

Формування інтересу до математичних уявлень у дітей дошкільного віку з розумовими відхиленнями може бути викликом, але це зовсім не означає, що це неможливо. Навпаки, раннє зацікавлення математикою може стати основою для подальшого успіху. Запропонуємо декілька підходів, які можуть допомогти сформуванню інтересу до розвитку елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку:

1. Гра з числами: використовуйте ігри, які спонукають дітей розглядати цифри. Наприклад, використовуйте блоки або магніти з цифрами, щоб діти могли розміщати їх в правильному порядку, або грати в ігри, де потрібно додавати або віднімати числа.

2. Історії з числами: створюйте прості історії або завдання, де числа грають важливу роль. Наприклад, «На столі лежить 3 яблука. Якщо додати до них ще 2 яблука, скільки всього буде?»

3. Використання візуальних засобів: використовуйте візуальні допоміжні засоби, такі як малюнки, графіки або маніпулятивні матеріали, щоб показати концепції чисел і операцій.

4. Підтримка і підтвердження: підтримуйте і хваліть дітей за їхні зусилля та успіхи. Підкреслюйте, що кожен може вчитися математики та досягати успіху в цьому.

5. Індивідуалізований підхід: розгляньте індивідуальні потреби кожної дитини й створіть програму, яка відповідає їхнім можливостям та інтересам.

Важливо враховувати, що розвиток інтересу до математики у дітей з розумовими відхиленнями може зайняти більше часу і зусиль, але з відповідним підходом і підтримкою це можливо. В основі формування математичними уявленнями покладено виконання низки розумових операцій – класифікації, серіації, поняття про збереження кількості. Отже, в корекційно-освітньому процесі значне місце відводиться їх формуванню.

Література

1. Гаврилов О. В. Спеціальна методика викладання математики у допоміжній школі : Навчальний посібник: (для спец. 7.010106 «Дефектологія. Олігофренопедагогіка»): Кам'янець-Подільський держ. ун-т РВВ, 2005. 102 с.

2. Савінова Н. В. Спеціальна методика формування елементарних математичних

уявлень і навчання математики дітей із ТПМ. Ч. I. Навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» для змішаної форми навчання : навч.-метод. посіб. Миколаїв : Іліон, 2021. 136 с.

3. Утьосова О. І. Складнощі формування математичних уявлень в учнів молодшого шкільного віку з помірним ступенем розумової відсталості : *Актуальні питання корекційної освіти*: зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Педагогічні науки. Вип. 8. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 274–282.

УДК 373.2.015.311:78(045)

Дем'янчик Богдана Олексіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Андросова Наталя Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка

кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено: «Дошкільний вік – базовий етап фізичного, психологічного та соціального становлення особистості дитини» [5], тому важливою складовою сучасної освітньої парадигми є підвищення якості освіти на засадах збереження здоров'я.

Особливої актуальності в Україні набувають заходи зі створення нових ефективних методів реабілітації та профілактики, нетрадиційних підходів, що підвищують резервні можливості організму дитини. Отже, постає необхідність упровадження в освітньо-виховний процес ЗДО різних здоров'язбережувальних технологій, серед яких заслуговує на увагу нова галузь психолого-педагогічного напрямку – «музикотерапія», що дозволяє одночасно впливати на три складові людської природи: духовну, ментальну і фізичну.

Відомий британський дослідник і композитор Найджел Осборн вважає, що музикотерапія є ефективним способом психотерапевтичного лікування пацієнтів із посттравматичними розладами. [2]. Джульєтта Алвін та Еріел Ворик вбачають перспективність музикотерапії для роботи з дітьми з аутизмом [1]. Питання розробки й практичного застосування сучасних педагогічних технологій та моделей здоров'язбереження у навчально-виховному процесі висвітлено в працях І. Борисова., О. Ващенко, І. Хрипко та ін. Найбільш досліджена сфера музичної психології, а саме, психологія музичного сприйняття (Б. Асаф'єв, Л. Мазель, Б. Яворський). Лише у ХХ столітті музичну терапію як напрям арт-терапії почали активно застосовувати в медичній, психотерапевтичній і педагогічній практиках.

Ставимо за мету схарактеризувати музикотерапію як здоров'язбережувальну технологію для роботи з дошкільниками. Розглядаємо музичну терапію як використання підбраної музики для лікування, реабілітації, розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку.

Основним завданням музично-терапевтичних занять із дітьми є гармонізація психосоматичних процесів, які відбуваються у дитячому організмі й можуть мати не лише оздоровчу мету, а й розвивальну – розвиток музикальних здібностей. Саме тому важливо, щоб заняття були цікавими для дітей, захопливими та змістовними. Правильно та зі смаком підбрана музика позитивно впливає на емоційний розвиток та естетичне виховання будь-якої дитини. Сьогодні педагоги все частіше на музичних заняттях у ЗДО застосовують елементи музикотерапії, зокрема такі, як релаксаційні вправи та різні види художньої діяльності, що відбуваються під музичний супровід [3].

За основу беремо розробки І. Малашевської про види роботи на музикотерапевтичному занятті: привітання-звертання, музично-танцювальна та музично-ігрова діяльність, дихальна та пальчикова гімнастики, слухання та прислухання, спів та інсценізація пісень, музикування, музична релаксація, прощання, звертання. Їх послідовність будується на дотриманні принципу контрасту (чергування активних (рухливих) і пасивних (спокійних) видів діяльності) та вимог побудови динаміки заняття (досягнення кульмінаційного сплеску емоційно-почуттєвої сфери дітей і поступове приведення її до нормального, спокійного та врівноваженого стану). Чітка структура занять є основою всього музикотерапевтичного процесу. У роботі з дітьми дошкільного віку саме вона є основою для успішної реалізації оздоровчо-освітніх цілей [6].

Музичний матеріал для музично-терапевтичних занять треба підбирати дуже ретельно. Насамперед потрібно намагатися знаходити позитивно-ліричні твори класичних композиторів із гармонійним поєднанням мелодії та ритму, написаними спеціально для дітей, звертати увагу на їхні назви. Найкраща періодичність та тривалість таких музично-терапевтичних «сеансів» слухання музики для дітей дошкільного віку – щоденно 30 хвилин [7, с. 12].

Музика, як чуттєве мистецтво, має неймовірний потенціал, щодо гармонізації емоційно-почуттєвої сфери, здатна заряджати позитивом та щасливими переживаннями. Тому на заняттях музика має дарувати дітям радість та задоволення; викликати жвавий інтерес; інтегруватися в усі сфери пізнавальної та творчої діяльності; бути важливою складовою інтерактивності дітей. Її використання дає змогу зміцнити психофізичне здоров'я; корегувати поведінку, зокрема, гіперактивних та неконтактних дітей; активізувати емоційну чуйність; розвивати комунікативні, соціальні навички тощо.

Виділяють чотири основні напрямки лікувальної дії музикотерапії: емоційне активування у ході вербальної психотерапії, розвиток навичок міжособистісного спілкування, регулювальний вплив на нейровегетативні процеси особистості, підвищення естетичних потреб особистості.

Сучасні науковці виокремлюють два види музикотерапії: пасивну та активну [4]. Основою пасивної музикотерапії є слухання та сприймання музики з подальшим обговоренням того, які відчуття вона викликала. Проте музика

при цьому матиме вибірккову дію – все залежатиме від характеру твору та інструмента, який його виконує. Пасивна музикотерапія (рецептивна) припускає сприйняття музики з корекційною метою. Пасивну групову музикотерапію краще проводити у формі регулярного прослуховування музичних творів. Важливу роль відіграє прослуховування творів В. Моцарта. Також важливе значення мають колискові пісні, які допомагають заспокоїти дитину, розслабити її, зняти зайве емоційне напруження.

Активна музикотерапія передбачає безпосередню участь в різних видах музичної діяльності, зокрема: співах, музичних рухах, інструментальному музикуванні. Тому все, чим займається педагог з дітьми на музичному занятті, є своєрідною музикотерапією. Окрім того, музикотерапевтична спрямованість дає змогу використовувати на музичному занятті елементи логоритміки, різноманітних мовленнєвих, пальчикових ігор. Головне – створити у дітей активний, позитивний настрій, який об'єднає їх та налаштує на радісну співпрацю, що забезпечить найліпший терапевтичний ефект [6, с. 9].

Завданням музично-релаксаційних вправ завершального виду роботи є гальмування емоційного збудження дітей і приведення їх до спокійного, рівноваженого емоційно-почуттєвого стану, розвиток уміння зосереджуватися на внутрішніх відчуттях і формування навичок емоційної саморегуляції.

Отже, застосування запропонованих методів і прийомів сприятиме гуманізації змісту музичного виховання, розвитку й навчанню дошкільників, створенню розвивального та здоров'язбережувального освітнього середовища і, найголовніше, принесе їм відчуття задоволення і радості.

Література

1. Алвін Джульєтта, Ворик Еріел. Музична терапія для дітей з аутизмом. Київ: Сварог, 2023. 236 с.
2. Британський композитор рятує українських дітей із посттравматичними розладами. URL: <https://kanal.dim.tv/brytanskyj-kompozytor-najdzhel-osborn-ryatuye-ukrayinskyh-ditej-iz-posttravmatychnymy-rozladamy/>
3. Донець І. О. Розвиток рухових якостей дітей дошкільного віку інтеграційним комплексом рухів і музики в закладах дошкільної освіти: посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків. Чернігів: ФОП Баликіна О. В., 2019. 158 с.
4. Еманова З. Музикотерапія: оберіть собі вид до снаги. *Практичний психолог. Дитячий садок*. 2020. №1 (січень). С. 12–19 URL: <https://epsiholog.expertus.com.ua/784144>.
5. Закон України. Про дошкільну освіту від 28.09.2017 р. *Голос України*. URL: https://ua.censor.net.ua/news/nov-zakonpro_osvitu
6. Малашевська І. А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» Тернопіль: Мандрівець, 2015. 44 с.
7. Міненко А. О. Питання системного підходу до формування здорового способу життя людини. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2011. № 11. С. 9–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFV_2011_11_3

УДК 373.2.015.31:178.022(045)

Довга Тетяна Яківна

*докторка педагогічних наук, професорка, професорка
кафедри дошкільної та початкової освіти,*

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ПРЕВЕНТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОШКІЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність проблеми. Проблема превентивного виховання в закладах дошкільної освіти актуалізувалася у зв'язку з суспільною потребою своєчасного попередження шкідливих звичок та проявів відхильної поведінки у дітей, на ранніх стадіях розвитку дитячої особистості. Наукові розвідки Л. Іщенко, О. Кошіль, І. Мельник, О. Мельникової, О. Федун спрямовані на вивчення особливостей превентивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти та визначення його ролі у вихованні дошкільників.

Мета дослідження передбачає аналіз виховних можливостей предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти та виокремлення його превентивного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. З погляду сучасних дослідників, предметно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – це сукупність умов, що забезпечують різнобічний розвиток дітей; система матеріальних об'єктів їхньої діяльності. Створення в дошкільному закладі повноцінного предметно-розвивального середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей є провідним засобом реалізації завдань реформування дошкільної освіти.

Предметно-розвивальне середовище дошкільного закладу базується на специфічних принципах (активності; стабільності-динамічності; дистанції та позиції при взаємодії; комплектації й гнучкого зонування; емоціогенності; відкритості – закритості; врахування вікових і статевих особливостей), що дає змогу забезпечити максимальний психологічний комфорт кожній дитині, створити можливості для реалізації її права на вільний вибір виду діяльності, ступеня участі в ній, способів її здійснення і взаємодії з тими, хто оточує. Водночас це середовище дає можливість вихователю вирішувати конкретні розвивальні та виховні завдання.

Поняття «превенція» (з лат. *praeventio* – застерігаю) трактується як: попередження, застереження, запобігання; дії з метою профілактики, пом'якшення, полегшення, коригування тих умов, що призводять до фізичних або емоційних порушень, виникнення соціально-етичних проблем.

Своєчасна превенція негативних дій і вчинків стоїть на заваді виникнення ускладнень у навчанні, поведінці та, загалом, у життєдіяльності дітей. Випереджувальні дії педагога можливі завдяки опануванню ним повною мірою інформацією щодо соціальної ситуації розвитку особистості дитини, її індивідуальних особливостей, що можуть спричинити порушення встановлених норм і правил. Більшість негативних вчинків дітей можна попередити, адже

психологічно більш ефективно впливають на формування особистісних якостей дітей не покарання, а заохочення та позитивний приклад дорослих. Тому превенція є своєчасною допомогою дитині у вирішенні її життєвих проблем, педагогічною підтримкою у розвитку її індивідуальності [1, с. 77].

Превентивне виховання (від франц. *preventif*, з лат. *praevenio* – випереджаю, запобігаю) розглядається як діяльність, спрямована на запобігання й подолання відхилень у поведінці осіб, попередження вчинків асоціального та аморального характеру. «Превентивне виховання – комплексний виховний вплив соціальних інституцій на особистість, спрямований на забезпечення сприятливих умов для розвитку, саморозвитку і самореалізації її внутрішнього потенціалу; збереження, підтримку та захист добробуту дитини разом з профілактикою девіантності, викорінення джерел стресу в самій дитині та в її найближчому соціальному оточенні» [2, с. 42–43].

В сучасних наукових дослідженнях мають місце визначення поняття превентивного виховання, які стосуються вікових категорій об'єктів виховного впливу: дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, підлітків, учнівської та студентської молоді тощо та освітнього середовища закладів, у яких воно реалізується, зокрема, закладів дошкільної та загальної середньої освіти.

Превентивне виховання старших дошкільників – один із напрямів системи національного виховання, що вимагає об'єднання зусиль різних освітньо-виховних інституцій (родини, дошкільного закладу, дитячих громадських організацій, гуртків), здоров'язберезувальних закладів, спрямованих на попередження та корекцію негативних проявів поведінки дитини, збереження та зміцнення здоров'я, допомогу в подоланні життєвих труднощів, створення повноцінних умов для фізичного, психічного, соціального та духовного розвитку й саморозвитку [4, с. 28].

О. Федун і І. Мельник розуміють освітнє середовище закладу дошкільної освіти як синтез умов, які забезпечують якісний розвиток індивідуальності; як джерело формування системи цінностей і зразків позитивного впливу на особистісний розвиток та зростання дошкільника й педагога. Освітнє середовище ЗДО – це багатогатне поле для забезпечення гармонії людських взаємин між вихователем та вихованцями [5, с. 95].

О. Кошіль розглядає освітнє середовище дошкільного навчального закладу як цілісний чинник психологічного та особистісного розвитку дитини, що відіграє визначальну роль у забезпеченні її потенціалу, реалізації природжених програм, можливостей у самовизначенні та само актуалізації. Пріоритетними ключовими аспектами педагогічно керованого освітнього середовища дошкільного навчального закладу дослідниця вважає: відповідність Базовому компоненту дошкільної освіти; урахування запитів батьків дитини; варіативність програм, форм і методів дошкільної освіти; усвідомленість учасниками освітнього процесу унікальності дитини, відкритість стосовно дитини [3, с. 158].

Вважаємо, що освітнє середовище закладу дошкільної освіти – це багатокомпонентне, цілісне інтегративне утворення, що акумулює умови життя, діяльності, розвитку дошкільника, його взаємозв'язки з оточенням. Освітнє

середовище ЗДО є частиною освітньо-розвивального простору, в ньому беруть активну участь педагоги, діти та їхні батьки, відбувається доцільно організована взаємодія суб'єктів освітнього процесу.

Превентивне виховне середовище – це упорядкована цілісна сукупність організаційно-педагогічних умов, взаємодія й інтеграція яких забезпечує соціально-правову підтримку розкриття внутрішнього потенціалу, духовного розвитку і життєздійснення особистості; сприяє виробленню нею ціннісного ставлення до себе, природи та суспільства; нівелює негативні впливи соціуму на дитину [2, с. 44].

Превентивне виховне середовище закладу дошкільної освіти є частиною освітнього простору, в ньому беруть активну участь педагоги, діти та їхні батьки, між якими відбувається педагогічна взаємодія та педагогічний вплив. Якщо виховні дії дорослих націлені на запобігання негативним вчинкам та корекцію відхильної поведінки дошкільників, то виховне середовище закладу дошкільної освіти набуває превентивного характеру.

Висновки. Відтак, освітнє середовище дошкільного закладу освіти містить превентивний виховний потенціал, який за сприятливих умов та узгоджених виховних зусиль педагогів та батьків слугує засобом попередження шкідливих звичок та поведінкових відхилень у дітей дошкільного віку.

Література

1. Іщенко Л., Мельникова О. Роль превентивної педагогічної діяльності у формуванні моральних установок сучасних дошкільників. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2020. Вип. 1 (3). Ч. 1. С. 72–81.
2. Концепція формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу в умовах нової соціокультурної реальності (Проект) / Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Єжова О. О., Федорченко Т. Є. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2013. № 2. С. 41–48.
3. Кошіль О. П. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3–4. С. 150–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_14.
4. Мельникова О. Превентивне виховання дітей дошкільного віку – педагогічна проблема сучасності. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 4 (7). С. 24–30.
5. Федун О., Мельник І. Сутнісна характеристика освітнього середовища в контексті дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 93–97. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-21>

УДК 373.24

Зубалій Алла Олександрівна

аспірантка кафедри педагогіки та спеціальної освіти,

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна освітня галузь стрімко модернізується та потребує загальної оптимізації навчально-виховного процесу, який спрямований на задоволення

кількох ключових потреб: формування особистості, яка вміє пристосовуватись до динамічних умов сьогодення й розвиток комунікабельності майбутнього фахівця своєї справи. Адже, існує гостра потреба розвитку людського потенціалу, здатного до самореалізації та інтелектуально – творчої діяльності, яка стимулює необхідність у суспільстві створювати та застосовувати неординарні бачення на вирішення нових завдань і проблем.

У соціумі першочергово звертають увагу на людей, які мають нестандартний погляд на нові ситуації, що здатні знаходити швидке рішення, оригінальні відповіді, сміливо висловлювати свої ідеї й гіпотези. Становлення та розвиток творчої, ерудованої, естетично свідомої індивідуальності відбувається у дошкільному дитинстві. Саме тому, особливої актуальності набувають проблеми формування у дітей дошкільного віку творчих здібностей, що дають можливість їм надалі самостійно доповнювати й коригувати свої знання, уміння, орієнтуватися в потоці інформації, пристосовуватися до потреб суспільства.

Сучасні реформування освіти України, починаючи з дошкільного віку, спрямовані на пробудження художньо-творчої активності та розвиток творчої особистості дитини. Адже, відомо, що недостатній розвиток емоційно – ціннісного ставлення до творів різних видів мистецтва, відсутність навичок сприйняття творчості, гальмує прояви творчого потенціалу дітей та, відповідно, розвиток їх творчих здібностей. У дошкільному дитинстві закладаються основи духовного розвитку людини, початку формування її естетичної свідомості, мистецької культури. Важливе значення мають зміст і форми дитячої діяльності та його збагачення, оскільки в дитини дошкільного віку виникає потреба у художній та театральній-ігровій діяльності.

Аналіз філософських і психолого-педагогічних праць з проблеми творчості й формування творчої активності засвідчує, що найбільш ефективним є формування творчої активності дошкільників у процесі організації різноманітних художньо-творчих видів діяльності [2].

Вплив засобів мистецтва на розвиток особистості та значущість мистецької діяльності для стимулювання її творчої активності розкрито в естетико-мистецтвознавчих дослідженнях (Ю. Борєв, М. Каган, В. Кандинський, М. Киященко, Л. Левчук, О. Оніщенко та ін.), дослідженнях з педагогіки мистецтва (Е. Белкіна, О. Комаровська, В. Кудрявцев, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька, Л. Хлебнікова, Г. Шевченко, Б. Юсов та ін.). Розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку присвячені роботи І. Білої, Л. Керрола, О. Кочерги, Б. Нікітіна, Дж. Сміта [4].

У формуванні художньо – творчих здібностей дітей важливу роль відіграє інтегрований підхід. Інтеграція художньо-продуктивної та театральній – ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку є засобом формування творчих здібностей. При цьому необхідно систематично розширювати уявлення дошкільників про культуру та мистецтво (музичне, зображувальне, театральне, літературне), різноманітні види діяльності, створювати умови для реалізації інтеграції зображувальної та театральній – ігровій діяльності, забезпечувати активну участь дітей та педагогів у створенні матеріально – естетичного

середовища, яке повинно відповідати певним вимогам, долучати до спільної взаємодії родини вихованців для організації та проведення інтеграції у закладі дошкільної освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в змісті освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» визначена мистецько – творча компетентність як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва. Результатом набуття мистецько – творчої компетентності є елементарна обізнаність дитини у специфіці видів мистецтва: художньо-продуктивній, музичній, театральній [1, с. 22].

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва й відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [5, с. 10]. Поступово театральна діяльність переходить до театральної-ігрової діяльності як засобу самовираження особи й самореалізації здібностей. При цьому розвиваються творчі здібності дітей дошкільного віку, оскільки відбувається становлення характеру дитини, прищеплення їй найкращих рис, утвердження себе в суспільстві.

У художньому розвитку дошкільників відправною точкою є здатність до сприйняття художнього твору й самостійного створення нового образу (в малюнку, ліпленні, аплікації, конструюванні). Проте, здатність дітей складати, придумувати, малювати, майструвати вимагає систематичного й цілеспрямованого розвитку під безпосереднім чи опосередкованим впливом дорослого, який сам розуміється на мистецтві та усвідомлює його вплив на дитину.

Творча діяльність містить в собі зображувальну, музичну, театралізовану, художньо-мовну діяльність. Ці види дитячої діяльності сприяють емоційному збагаченню особистості, виникненню почуття радості, захоплення та натхнення. Поява таких почуттів в дитячому віці завжди передуює проявам творчості. Творчість – діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей.

Таким чином, мистецтво – це ефективний шлях до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. Саме художньо-творча діяльність та творчий освітній простір створюють умови для розвитку комунікабельності особистості, сприяють емоційному збагаченню дитини.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 № 33. URL: <http://surl.li/tylg>
2. Котелянець Ю. С. Педагогічні умови формування творчості дітей старшого дошкільного віку в процесі роботи з різними матеріалами. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. Педагогіка та психологія. 2020. Вип. 1. С. 143–146.
3. Котелянець Ю. С. Розвиток творчості дошкільників засобами театралізованої

діяльності. *Витоки педагогічної майстерності*. Сер. Педагогічні науки. Полтава, 2020. Вип. 25. С. 135–139.

4. Новоселецька І. Е. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку в реаліях євроінтеграційних вимірів. *Молодий вчений*. 2017. № 10.2.

5. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.

УДК 373.2.015.311:74(045)

Кондратова Вікторія Вадимівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри

дошкільної та початкової освіти,

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

(м. Кропивницький, Україна)

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Одним з ефективних засобів розвитку дитячої творчості є мистецтво. Тому серед пріоритетних напрямів освітньої роботи в сучасному закладі дошкільної освіти чільне місце посідає забезпечення достатнього рівня художньо-естетичного та творчого розвитку особистості.

Вітчизняні психологи вважають, що всім дітям, незалежно від їх природних даних, необхідно створити оптимальні умови для естетичного розвитку. Цією проблемою займалися Л. С. Виготський, Л. Н. Леонт'єв, Б. М. Теплов та ін. Психологи довели, що, хоча діти від природи володіють різними задатками, всім їм притаманні великі потенційні можливості розвитку, тому, за допомогою створення творчого художньо-освітнього середовища, можна сформувати, розвинути у них творчі здібності, естетичне ставлення до дійсності, що важливо кожній людині незалежно від роду діяльності, професії.

Дитині потрібні зараз не тільки знання, але й високий творчий потенціал, сформованість особистісних якостей, які допоможуть в майбутньому знайти своє місце в житті, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною.

У Державному стандарті дошкільної освіти серед цінностей дошкільної освіти зазначено і розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей, а сформовані у дитини компетентності в різних видах діяльності за освітнім напрямом «Дитина у світі мистецтва» створюють базу для збагачення та поглиблення змісту освіти на наступних рівнях освіти: початковій та базовій середній через мистецьку та технологічну освітні галузі [1].

Мета тез – розкрити особливості художньо-естетичного розвитку дошкільників засобами образотворчого мистецтва.

Дошкільна освіта є стартовою платформою особистісного розвитку

дитини. У Державному стандарті дошкільної освіти за освітнім напрямом «Дитина у світі мистецтва» звертається увага на формування мистецько-творчої компетентності (здатності дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності [1]).

Художньо-естетичний розвиток – це процес цілеспрямованого розвитку почуття прекрасного; формування здатності сприймати й бачити красу в мистецтві й житті, оцінювати її; формування художнього смаку; розвиток здатності до самостійної творчості й створення прекрасного.

Ефективним шляхом гармонійного розвитку особистості є залучення дошкільників до художньо-естетичної діяльності, яка включає зображувальну й музичну діяльність. Ці види діяльності виконують функцію позитивно-емоційного збагачення, викликають емоції радості, захоплення, натхнення [2].

Художньо-естетичні здібності виявляються у схильності, потребі, здатності до художньої-творчої діяльності.

Художньо-естетичний розвиток дошкільника – процес постійних якісних змін у ставленні до дійсності й мистецтва як результат цілеспрямованих педагогічних впливів закладу дошкільної освіти, сім'ї. Уведення дитини до світу краси навколишнього світу є важливим завданням естетичного виховання.

Складові художньо-естетичної компетентності: емоційно-чуттєва (емоційне ставлення до навколишнього світу, творів мистецтва); пізнавальна (уявлення про види мистецтва, засоби їх виразності); практична (володіння необхідними художніми, творчими вміннями, техніками виконання робіт); цілісна (наявність власних естетичних уподобань, оцінок та проявів художнього смаку).

Старший дошкільник з захопленням споглядає репродукції картин художників, мистецькі вироби; індивідуально здійснює аналіз-інтерпретацію творів образотворчого мистецтва; виконує ілюстрації до прослуханих музичних творів, створює композиції в різних художніх техніках.

В. О. Сухомлинський писав: «Творчість не приходиться до дітей з якогось натхнення. Творчості треба вчити» [3].

Щоб сформувати творчу особистість засобами образотворчого мистецтва потрібно створити належні педагогічні умови для розвитку творчих здібностей кожної дитини, а саме: створення сприятливого мікроклімату на заняттях, посилення мотивації навчання, урахування психологічних особливостей кожної дитини, уміла організація та керування діяльністю дітей, інтеграція мистецьких знань. Освітній процес потрібно наповнити такою творчою діяльністю, яка б сприяла повному задоволенню й розвитку пізнавальних можливостей дітей.

Створення під час заняття творчої атмосфери – це, насамперед: заохочення до пізнання, підтримання прагнення дитини до творчості, уникання

несхвальних оцінок творчих ідей, знаходження слів підтримки для нових творчих починань.

З метою посилення мотивації навчання застосовуються методи стимулювання інтересу до навчання: метод навчальних дискусій, забезпечення успіху в навчанні, пізнавальних ігор, створення ситуації інтересу у процесі викладання навчального матеріалу, створення ситуації новизни навчального матеріалу, опори на життєвий досвід; та метод заохочення.

З метою зацікавлення дітей образотворчим мистецтвом та заохочення до творчості потрібно проводити: екскурсії в природу, малювання на пленері, виставки дитячих робіт, майстер-класи, відвідування виставок місцевих художників та народних умільців, відвідування музеїв міста та віртуальні подорожі до музеїв світу, проведення музейних занять.

У роботі з вихованцями доречно використовувати художньо-конструкторські ігри, наприклад, «Фабрика іграшки» (виготовлення народних іграшок з різних матеріалів), «Фабрика петриківського розпису» (розпис на папері, розпис пальцями новорічної гірлянди, розпис виробів з дерева: кухонної лопатки, кухонної дощечки тощо), «Фабрика українських сувенірів» (декорування дерев'яної кухонної лопатки за допомогою стрічки з мішковини та природних матеріалів: насіння, крупи, кавових зерен, жолудів, горобини) тощо.

Розвитку творчих здібностей сприяє використання нетрадиційних художніх технік: ниткографія, бульбашкографія, малювання восковими олівцями та акварельними фарбами, ляпкографія, монотипія, живопис по манці, малюнок ватними паличками та серветками, малюнок виконаний за допомогою воскових олівців та акварелі, живопис по манці, живопис по солі, монотипія тощо, які є дуже цікавим і доступним для дітей видом діяльності, дають їм можливість для експериментування, пошуку образів, сміливих втілень на папері незвичайних фантазій, вражень, думок.

Отже, засобами образотворчого мистецтва можна розвинути у дітей художньо-естетичні здібності шляхом встановлення креативності як риси особистості; особистісного підходу до вихованців; проведення навчальних ігор; розвитку зорового аналізатора, спостережливості, асоціативно-образного мислення; виявлення та активізації фантазії, уяви під час створення власних образів у художньо-практичній діяльності.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021. Наказ № 33. URL: <http://surl.li/tylgs>
2. Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. С. 35–39. URL: <http://surl.li/tylzk>
3. Сухомлинський В. О. Проблема виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: у 5-ти т. Т. 1. Київ: Рад. школа, 1976.

Корсуненко Наталія Вікторівна

*методистка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)*

РОЛЬ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ТА МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Одну з найважливіших ролей у процесі становлення особистості в межах закладу освіти відіграє розвивальний простір та середовище.

Питанню його важливості, особливостям організації на різних рівнях освіти приділяють увагу багато дослідників: як у закладах дошкільної освіти (І. Гудим, А. Залізняк, Л. Зайцева, І. Луценко, О. Рейпольська та ін.), так і в початковій ланці закладу загальної середньої освіти (О. Савченко, С. Смолюк, А. Цимбалару та ін.).

Перш за все, потрібно відзначити, що в науковій літературі виділяють два терміни – «розвивальний освітній простір» та «розвивальне освітнє середовище», які все ж мають відмінності.

Як зазначає О. Рейпольська, поняття освітній простір і освітнє середовище схожі за своєю сутністю. Обидва вони є частиною соціокультурного простору та реалізуються на різних рівнях – від державного чи регіонального до рівня конкретного освітнього закладу чи особистості (тоді вони практично ототожнюються за змістом з індивідуальним освітнім простором) [3, с. 26].

Поняття «розвивальне середовище» розглядають як сукупність умов, що забезпечують різнобічний розвиток дитини, а також систему матеріальних об'єктів її діяльності [1, с. 149–150]. Розвивальний простір створюється на базі відповідного середовища, отже воно є поняттям первинним [5, с. 22].

На думку О. Савченко, розвивальний вплив освітнього середовища на дитину є більш помітним тоді, коли вона вступає з ним в активний пізнавальний контакт та набуває продуктивної взаємодії [4, с. 35]. А в його центрі є особистий простір дитини [1, с. 149–150].

Таким чином, розвивальний освітній простір є частиною життєвого, соціального середовища особистості, що є сумою освітніх чинників, що безпосередньо або опосередковано впливають на дитину у процесі освіти, виховання та розвитку, формуючи її особистість.

Розвивальний освітній простір є важливим як для дошкільної освіти, так і для початкової школи. Проте розвивальним, освітнім середовищем закладу освіти стає лише за умови виконання своїх головних освітніх, виховних та розвивальних завдань [1, с. 145–146].

Створення такого простору в ЗДО охоплює: предметно-ігрове, природне, мовленнєве середовище та середовище власного «Я» вихованця. Також його важливим компонентом є соціальне оточення дитини. Адже, як наголошує А. Залізняк, важливою умовою організації розвивального освітнього простору є

єдність усіх його складових: природничої; предметно-ігрової; соціальної; власного «Я» дошкільника. Тобто воно повинно організовуватись відповідно до програми розвитку, освіти та виховання дітей [1, с. 152–153].

Це передбачає зокрема і створення спеціальних осередків (природознавчий, дитячого експериментування; ігрової діяльності; образотворчої діяльності; музичної; художнього слова; народознавства; розвивального навчання; спортивного; трудової діяльності; відпочинку та усамітнення; самопізнання; співпраці з батьками тощо), а також тематичних зон на території ЗДО (екологічна (сад, город), архітектурно-ландшафтна; спортивно-ігрова зона тощо) [1, с. 158–159].

Подібно до цього, у розвивальному просторі НУШ передбачено створення тематичних осередків, таких як: навчально-пізнавальної діяльності; ігровий; художньо-творчої діяльності; дослідницький; тематичний; класна бібліотека; осередок відпочинку тощо.

Загалом розвивальний простір у початковій школі повинен бути полем структурованих середовищ, що дають змогу залучати учнів з різними здібностями до пошукової діяльності, сприяти їхній адаптації та розвитку, пізнанню власних можливостей, усвідомленому вибору, відповідальному ставленню до власної соціальної ролі [4, с. 44].

Розвивальний освітній простір початкової школи охоплює фігурантів (педагогів, учнів тощо) і предметні засоби, сукупність та певне розташування яких надає умови для організації певних дій суб'єктів. Він включає виховний, розвивальний, навчальний, педагогічний простори та ін. [6, с. 23].

Своєю чергою А. Цимбалару зазначає, що розвивальний освітній простір виявляється у процесі взаємодії учня з елементами культури (об'єктами освітнього простору), у моделі визначені мікросередовища, у яких відбувається взаємодія: науково-дослідне, спортивно-ігрове, художньо-естетичне, оздоровчо-профілактичне, інформаційне, правове, особистісне тощо [6, с. 29].

Дослідники виокремлюють певні складники сучасного розвивального освітнього простору молодшої школи, а саме:

- інформаційний (нормативний, освітній та організаційно-технологічний супровід формування освітнього розвивального простору у початкових класах);
- психологічний (врахування індивідуальних психологічних особливостей розвитку молодших школярів, орієнтування на духовно-моральні цінності в поведінці та діяльності, комунікативної культури та ін.);
- предметно-просторовий (врахування складових предметно-розвивального дизайну в інтер'єрі, організація просторової структури середовища – його гетерогенність і складність, взаємопов'язаність різних функціональних зон, мобільність і керованість; включеність мультимедійних засобів, аудіо-, відеопродукції освітньо-розвивального напрямку);
- культурно-освітній (педагогічна компетентність суб'єктів освітнього процесу – зміст, форми, методи, інноваційні технології в реалізації завдань розвитку учня) [2, с. 98; 5].

А головним показником сформованості розвивального освітнього простору є його можливість щодо ефективного всебічного розвитку та саморозвитку молодшої особистості [5, с. 23].

Отже, розвивальний простір є ключовим фактором становлення нової особистості у межах закладу освіти, як на дошкільному етапі розвитку дитини, так і в школі. Розвивальний освітній простір часто пов'язують із розвивальним середовищем. Для того, щоб простір закладу освіти був розвивальним, він повинен стимулювати дитину до пізнання, активного контакту з ним, враховувати їхні індивідуальні та вікові особливості тощо. З цією метою у закладах освіти на різних рівнях створюють різноманітні осередки та зони – мікросередовища розвитку особистості дитини. Успішно організованим розвивальний освітній простір можна вважати тоді, коли він надає широкі можливості для розвитку та саморозвитку дитини.

Література

1. Залізняк А. М. Розвивальне освітнє середовище закладу дошкільної освіти. *Актуальні проблеми дошкільної освіти* : колективна монографія. / за заг. ред. В. М. Кушнір. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. Розділ 3. С. 140–162.
2. Кудла М. В. Розвивальне освітнє середовище у початковій школі як фактор становлення успішної особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2020. Випуск 70. Т. 2. С. 95–99.
3. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування : навчально-методичний посібник / О. Д. Рейпольська та ін. ; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.
4. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів. *Наукові записки Малої академії наук України*. Київ : Праймдрук, 2012. Випуск 1. С. 41–49.
5. Смолюк С. Теоретичні засади формування розвивального освітнього середовища початкової школи України. *Освітні обрії*. Івано-Франківськ : ПНПУ, 2015. Випуск 2. С. 20–13.
6. Цимбалару А. Д. Нова українська школа : освітній простір учня початкової школи : навчально-методичний посібник. Київ : Освіта, 2020. 160 с.

УДК 373.2.091.33 – 027.22

Котелянець Наталка Валеріївна

докторка педагогічних наук, професорка,

завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти,

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогоднішні реалії вимагають від освітян пошуку й впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти нових форм і методів навчання, завдяки яким підвищується активність навчально-пізнавальної діяльності дітей,

ефективність засвоєння нових знань, розвиваються творчі здібності, вміння злагоджено співпрацювати.

Використання LEGO-технології у сучасному закладі дошкільної освіти є питанням новим, але достатньо розробленим. Дослідження сучасних авторів, таких як В. Близнюк, О. Борук, Н. Волощенко, Ю. Катющева, Ю. Коваль, А. Костецька, Т. Лусс, Т. Мукий, І. Палазова, Т. Пеккер, О. Петегирич, О. Рома, Е. Фешина, Т. Форостюк розглядають можливості використання конструкторів LEGO в освітньому процесі, а Т. Гурковська, Т. Кузьміна, С. Смоляна, І. Сухенко – в конструктивній діяльності дошкільників.

Мета використання на заняттях конструктора LEGO - підвищення якості навчання, ефективності роботи педагога, активності дітей під час навчального процесу. Застосування LEGO-цеглинок дає позитивні результати при засвоєнні навчального матеріалу, допомагає опануванню здатності приймати й зберігати цілі й завдання навчальної діяльності, пошуку засобів їх здійснення, сприяє засвоєнню способів розв'язання проблем творчого та пошукового характеру.

Цеглинки LEGO є наочно-образними моделями тих інтелектуальних операцій, які здійснюються в ході навчальної діяльності.

Використання конструктора LEGO дозволяє вчитися граючи й навчатися в грі. В ході заняття з конструктором LEGO підвищується комунікативна активність кожної дитини, формується вміння працювати в парах, в групі, відбувається розвиток творчих здібностей, підвищується мотивація до навчання.

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти LEGO конструювання та моделювання:

- є чудовим засобом для інтелектуального розвитку дошкільників та забезпечує інтеграцію освітніх напрямів (пізнавальний, мовленнєвий, соціально-комунікативний, художньо-естетичний, фізичний розвиток);

- дозволяє поєднувати навчання, виховання та розвиток дошкільників у режимі ігрової діяльності (вчитися та навчатися у грі);

- формує пізнавальну активність, сприяє вихованню соціально активної особистості, формує навички спілкування та співтворчості;

- поєднують у грі дослідницьку та експериментальну діяльності, що надає можливість дитині експериментувати та творити безмежний власний світ, де немає кордонів [1].

Завдяки своїм властивостям та їх науковому обґрунтуванню можна говорити про існування LEGO-технології.

Л. Романенко та Н. Воловенко під LEGO-технологією розуміють сукупність методів інтерактивного та ігрового навчання, яка спонукає здобувачів освіти до моделювальної творчо продуктивної діяльності в освітньому предметно ігровому середовищі та розвиває їхнє критичне мислення [7, с. 430].

Т. Пеккер вважає, що LEGO-технологія сприяє опануванню загальними способами дій, позитивно впливає на розвиток й удосконалення зорово – моторної координації. Діти вчаться планувати свою діяльність для досягнення певної мети, діяти двома руками під контролем зору, доводити діяльність до

логічного завершення, долаючи труднощі різного характеру [6].

LEGO-технологія для педагогічного процесу цікава тим, що базується на інтегрованих принципах, об'єднує в собі елементи конструювання, моделювання, дослідження, експериментування та ігрової діяльності. Гра з LEGO для дітей є засобом дослідження та орієнтації в реальному світі. LEGO-технології сприяють формуванню позитивної мотивації до конструктивно-моделювальної діяльності, активного включення дошкільника в процес гри, виховання моральних навичок, поваги до оточення, створює основу для формування навичок групової роботи. LEGO-діяльність сприяє розвитку у дошкільників творчих здібностей, забезпечує стійку мотивацію до отримання знань, до пізнання нового.

В Україні діє парціальна програма «Безмежний світ гри з LEGO», що реалізує основні завдання Базового компонента дошкільної освіти та спрямована на розкриття та розвиток внутрішнього потенціалу кожної дитини, формування її цілісного світогляду та збагачення ігрового досвіду засобами конструктора LEGO [5].

За допомогою включення у діяльність, експеримент та гру діти пізнають нові ідеї, роблять «відкриття», розвивають необхідні навички, а пізніше – виділяють властивості об'єктів, закони операцій, опановують нові знання, теорії.

О. Рома координатор проєкту LEGO Foundation в Україні зазначає, що коли діти навчаються через гру, вони – вмотивовані, з упевненістю намагаються вирішити складні завдання, експериментують, досліджують, ставлять запитання, творчо мислять, створюють щось нове, а що найголовніше – не бояться помилитися, бо у грі завжди можна спробувати знову і знову [2, с. 5].

Г. Ульянець та В. Горяїнова зазначають, що за допомогою конструктора LEGO в дітей розвивають просторові уявлення, удосконалюється відчуття кольору, форми предмета, завдяки маніпулюванню з різними деталями покращується дрібна моторика рук, що є фундаментом інтелектуального та творчого розвитку [4].

Ю. Грицкова у своєму дослідженні характеризує LEGO як «універсальний конструктор, який має ряд переваг перед іншими видами конструкторів: унікальна пластмаса, велике різноманіття деталей і можливість їх оригінального використання, яскравість, якість, безпечність, свобода у виборі тематики й матеріалу, що викликає з боку дітей інтерес саме до цього конструктора. З його деталей дошкільники легко меблюють кімнату для ляльки, створюють загоны для звірів, будують гаражі й автотраси. Він не містить чіткої інструкції з використання, відкриває простір для пошуку, стимулює дитячу допитливість, а тому конструкції можуть вдосконалюватися, змінюватися, трансформуватися у будь-що, що необхідно дітям для гри. У нього немає вікових обмежень і діти мають можливість продовжувати займатися цим видом діяльності, ускладнюючи й удосконалюючи свої вміння» [3, с. 107].

LEGO-технологія є важливим засобом навчання дітей дошкільного віку. Вона здатна позитивно впливати на формування як емоційної, так і логіко-математичної компетентностей дошкільників завдяки інтеграційним

особливостям та своєму впливу на різні органи чуття дітей. За допомогою LEGO-конструктора легко втілюється у життя принцип «навчання через гру», за допомогою включення у діяльність, експериментування та гри діти роблять свої «відкриття», розвивають необхідні навички, засвоюють знання.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021. Наказ № 33. URL: <http://surl.li/tylgs>
2. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
3. Грицкова Ю. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-конструювання. Інноваційна педагогіка: зб. наук. праць. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 12. Т. 2. С. 106–109.
4. Інноваційні технології: ЛЕГО-конструювання в дошкільному закладі / Ульянець Г. П., Горяїнова В. В. Харків, 2016. 62 с.
5. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / Рома О. Ю. та ін. The LEGO Foundation, 2016. 140 с.
6. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО-конструювання» / Пеккер Т. В. та ін. Київ, 2010.
7. Романенко Л. В., Воловенко Н. П. Застосування LEGO-технології на уроках математики в початковій школі: теоретичний вимір. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 429–434.

УДК 373.2.016:811(045)

Криворучко Анастасія Сергіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Горська Олена Олександрівна,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ВПЛИВ СКОРОМОВОК НА ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВИМОВИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Опанування мовленням – доволі складний процес, що потребує значних зусиль як з боку дитини, так і від педагога. Правильне мовлення починає формуватися лише тоді, коли слух, дихання, артикуляційний апарат дитини досягає достатнього рівня розвитку. Дитина дошкільного віку опановує правильною звуковимовою в нерозривному зв'язку зі своїм психічним розвитком, у єдності з розвитком предметно-практичної діяльності, мислення, спілкування.

Провідне місце в процесі опанування дітьми мовленням посідає фольклор. Цей вид художньої творчості виступає одним із засобів народної педагогіки.

Його вплив на розвиток мовлення досліджували А. Богуш, Г. Ватаманюк, Н. Гавриш, М. Коваленко та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати значення та вплив скоромовок на розвиток звуковимови дошкільників.

Ознайомлення дошкільників з фольклором розвиває інтерес і увагу дітей до навколишнього світу, повагу до народного слова. За допомогою усної народної творчості у малят розвивається мовлення та формуються позитивні моральні звички. Саме усна народна творчість є невичерпним джерелом розвитку мовленнєвої особистості дітей дошкільного віку. З пісень, прислів'їв, приказок, забавлянок, чистомовок, скоромовок дошкільник отримує уявлення про індивідуальне мовлення, зокрема й про багатство рідної мови [3, с. 100].

Фольклорні твори відрізняються своєю барвистістю, ритмічністю, легкістю у запам'ятовуванні, тому це дало підстави вважати, що усна народна творчість слугує ефективним засобом розвитку звукової культури мовлення, збагачує мовлення дітей образними виразами [4, с. 177].

Серед усіх видів фольклорних творів особливе місце належить скоромовкам.

Скоромовка – це витвір народної логопедії, якій містить в собі поєднання звуків, що ускладнюють швидку вимову слів [2].

Для покращення рівня звуковимови та дикції доцільно використовувати скоромовки. Вони допомагають усунути неправильну вимову та закріпити у дітей правильну найбільш проблемних звуків, сприяють чистоті та дотриманню нормативності мовлення. Зазвичай це й дуже до вподоби дітям, бо їх промовляння сприймається як весела та кумедна гра [1].

Скоромовки доречно використовувати на початку мовленнєвого заняття, як гімнастику для артикуляційного апарату. Коли діти промовляють усі разом скоромовки – це слугує не тільки грою, а й налаштовує на мовленнєву активність протягом заняття.

Скоромовки мають своєрідний ритм і специфічну синтаксичну структуру, яка вимагає швидкого та чіткого мовлення. Це стимулює дітей розвивати логічне мислення, уяву та пам'ять, оскільки для успішного виконання скоромовки потрібно оперативно обробляти інформацію й контролювати своє мовлення.

Завдяки скоромовкам діти вчаться контролювати своє дихання, рухи мовного апарату, ритм мовлення, що сприяє розвитку умінь управляти своїм мовленням і звуковимовою. Скоромовки також допомагають удосконалювати артикуляцію, тонку моторику губ, язика та гортані.

Під час індивідуальної роботи з дошкільником потрібно дотримуватись наступних правил:

- повільно читати скоромовку;
- запропонувати дитині подумати про що йде мова в цій скоромовці;
- визначити, які слова звучать однаково;
- спочатку дитина повільно й вголос промовляє скоромовку та намагається її запам'ятати;
- промовляти скоромовку потрібно спочатку пошепки та повільно, а потім

– поступово пришвидшуючи темп.

При груповій роботі:

- вихователь читає скоромовку, при цьому чітко артикулюючи;
- діти слухають та повторюють кілька разів;
- за командою вихователя дошкільники всі разом повторюють, відтворюючи почуте;
- два – три рази діти самостійно промовляють текст скоромовки [5, с. 20].

Таким чином, при системному використанні скоромовок мова дошкільників стає кращою, зникає страх мовленнєвого спілкування та розвивається фонетична компетентність. Систематичне вивчення скоромовок стимулює мовний апарат дитини, привчає до складних поєднань звуків та надалі сприяє чіткій звуковимові.

Література

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
2. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.
3. Ватаманюк Г. П. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць молодих вчених. Кам'янець-Подільський, 2016. № 7. С. 99–100.
4. Кас'яненко О. М. Дитячий фольклор як засіб формування правильного мовлення дошкільника. *Perspective directions for the development of science and practice*. International Science Group, 2020, p. 175–179.
5. Коваленко М. А., Шпирна О. М. Скоромовки для виправлення вад звуковимови. *Особлива дитина*. 2011. № 7 С. 19–22.

УДК 373.2.016.:81-082.31):001.895

Логвиненко Ольга Сергіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Горська Олена Олександрівна,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

РОЗВИТОК ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ ТА СПІВУ

Постановка проблеми. Розвиток зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку є однією з найважливіших проблем дошкільної лінгводидактики. Вихователі закладів дошкільної освіти у постійному пошуку нових шляхів реалізації повноцінного та ефективного освітнього процесу, впроваджуючи

педагогічні інструменти, які викликають у дітей бажання вчитися, мислити, діяти, контролювати тощо на основі різних видів мистецтва як театр, музика, живопис чи усне слово. Використання музики в освітньому процесі є найбільш прийнятним варіантом для дітей дошкільного віку.

Короткий огляд публікацій. Потреба у розвитку мовлення засобами музики та співу завжди є актуальною, про що свідчать дослідження Н. В. Бондаренко, яка схарактеризувала основні види музичної діяльності та вплив музичних засобів на мовленнєвий розвиток дошкільника [3, с. 45], а Х. Б. Богрова стверджує, що формуванню та розвитку звуко-орфоепічних та мовленнєво-комунікативних здібностей сприяє вокалотерапія [1, с. 4].

Ю. В. Рібцун звертає увагу на музично-дидактичні ігри, зазначаючи, що їх метою є розвиток у дітей уміння чути та розрізнити немовні звуки, визначати джерело і напрямок звуку, розрізнити мелодії за висотою, гучністю, кольором, ритмом, динамікою (колискова, марш, танець), що, своєю чергою, сприяє розвитку слухового сприйняття, уваги та пам'яті дошкільників [6].

Мета статті. Висвітлення значення та особливостей використання засобів музики в мовленнєвій діяльності з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування матеріалів дослідження.

На думку А. М. Богуш, одним з основних напрямів мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є рання організована робота з розвитку слухової культури – фонетично правильної вимови чистої вимови звуків і слів рідної мови, що є основою для подальшого успішного навчання у майбутньому умінь читати та писати [2, с. 54].

Фонологічну культуру мовлення у наукових дослідженнях визначають як фонетично правильну і чітку вимову звуків; орфоепічно правильну вимову слів та словосполучень з використанням наголосів, інтонації, пауз і певного темпу згідно з нормами вимови; чітку дикцію, розвинений фонематичний слух, правильне дихання, вміння керувати силою голосу; інтонаційну виразність мовлення.

Правильний розвиток фонематичного слуху та фонематичного сприйняття є підґрунтям для правильного та грамотного письма і читання в школі. Без уміння диференціювати фонемати мови на слух неможливо опанувати навичками фонологічного аналізу та синтезу, що унеможливорює повноцінне засвоєння грамоти. Використання музичних інструментів на заняттях з мови є ефективним засобом формування та розвитку фонетико-фонематичних процесів дітей дошкільного віку.

Музика і мова мають багато не тільки спільних принципів, але на багато більше спільного ніж здається на перший погляд. Однією з цих ознак, а можливо і найважливішою, є те що і музика, і мова мають спільне джерело: звук [5, с. 45].

Обидва звуки: і музики і мови сприймаються слухом. Буква, або літера – це знак, символ, позначення звуку мови, а нота – позначення звуку музики. Слова і музика також мають певний мотив. Музика і мова характеризуються ритмом, темпом, динамікою, інтонацією та вимовою.

Отже, музичні інструменти допомагають вирішувати такі завдання:

розвиток висоти, сили, тривалості мовлення; розвиток мовленнєвого дихання; розвиток артикуляційної моторики; розвиток дрібної та великої моторики; нормалізація темпу і ритму мовлення; розвиток психічних процесів та емоційності; розвиток комунікативних навичок формування та вдосконалення фонетичних і фонематичних процесів.

Розвиток мовлення доцільно проводити за основними напрямками роботи в музичному вихованні дітей старшого дошкільного віку: слухати музику, співати, виконувати музично-ритмічні рухи (музично-ритмічні вправи, танці, хороводи, музичні ігри), грати на дитячих музичних інструментах за методикою Карла Орфа.

Для розвитку звуковисотного слуху можна використовувати дзвіночки різної висоти: діти можуть розрізнити, який дзвіночок "співає" вище, а який нижче. Граючи на барабані, діти розвивають здатність повторювати ритм: педагог задає ритм, а дитина його повторює. Пізніше можна запропонувати дітям музичну гру «Слухання музики» (за результатами прослуховування можна продовжити в ключі «запитань і відповідей», який формує досвід музичних вражень.

Пізніше можна запропонувати обговорити музичний твір: визначити характер мелодії, темп музики, визначити жанр музичного твору (пісня, марш, танець), визначити гучність звуку (динаміку), висоту, вгадати інструмент (тембр) за звучанням; визначити схожість музики з навколишніми звуками.

Цікавою для дітей є вправа «Гра на піаніно», яка сприяє розвитку мовного та рухового аналізатора, розвиває мовні навички, тренує психічні процеси та допомагає запам'ятати серію звуків, вимовлених (або проспіваних) дорослим, відтворених за допомогою піаніно та звукових символів (дитина слухає серію звуків: а, у, і; а, у, а, і тощо, потім демонструє серію, натискаючи на клавіші піаніно з позначеннями відповідних звуків).

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, розвиток естетичного сприйняття музики, емоційно-естетичного ставлення дітей дошкільного віку до навколишнього світу, розвиток порівняння та уяви, проведення паралелей, розрізнення головного і другорядного дозволяють активізувати творчі здібності кожної дитини, створюють передумови для безбар'єрного спілкування та якісної комунікації.

У подальших наукових розвідках ми продовжимо використовувати логоритмічні ігри та вправи на заняттях для підтвердження ефективності та забезпечення досягнення особистісної траєкторії розвитку кожної дитини дошкільного віку.

Література

1. Богрова Х. Б. Психологічні особливості розвитку просодичного компонента мовлення дітей дошкільного віку засобами вокалотерапії : автореф. дис. ... канд. псих. наук. Переяслав-Хмельницький, 2017. 25 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років : монографія. Київ : Слово, 2010. 374 с.
3. Бондаренко Н. В. Вплив музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку. Таврійський вісник освіти. 2017. № 1 (57). С. 45.

4. Гац Ю., Добринюк Л. Музичне виховання як невід'ємний чинник гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Педагогічний часопис Волині. 2017. № 2 (5). С. 21.
5. Орап М. О. Музичне виховання дітей дошкільного віку. Київ: Главник, 2013. 145 с.
6. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 272 с.

УДК 373.2.091.322.7(045)

Нікітіна Марія Миколаївна

*викладачка 2 категорії, магістр дошкільної освіти,
Олександрійський педагогічний фаховий коледж
імені В. О. Сухомлинського
(м. Олександрія, Україна)*

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема дослідження теми «Мнемотехніка як інноваційна технологія розвитку дошкільника в закладі дошкільної освіти» полягає у необхідності вивчення ефективності використання мнемотехніки як інструменту для покращення когнітивних навичок у дошкільників. Це вимагає аналізу методик впровадження мнемотехніки в навчальний процес, визначення її впливу на розвиток пам'яті, уваги та інших когнітивних процесів у дітей дошкільного віку.

Мнемотехніка стала однією з ключових інновацій у розвитку дошкільної освіти. Ця методика, спираючись на наукові принципи розвитку пам'яті та когнітивних функцій, активно впроваджується в дошкільні заклади з метою підготовки малюків до шкільного навчання та загального розвитку особистості. У цій статті ми розглянемо основні аспекти мнемотехніки та її вплив на розвиток дошкільників.

Основні принципи мнемотехніки:

1. Ігровий підхід: головною особливістю мнемотехніки є використання ігор та розвиваючих вправ як основного засобу навчання. Граючись, діти навчаються запам'ятовувати, аналізувати та висловлювати свої думки.

2. Індивідуалізація: кожна дитина унікальна, тому важливо враховувати її індивідуальні особливості та потреби. Методи мнемотехніки можуть бути адаптовані до різних рівнів розвитку та інтересів кожного малюка.

3. Використання інноваційних засобів: сучасні технології, такі як інтерактивні дошки, мультимедійні програми та онлайн-ресурси, ідеально підходять для реалізації методів мнемотехніки в дошкільному навчанні.

4. Комплексний підхід: мнемотехніка спрямована на розвиток різних аспектів особистості дитини, включаючи когнітивні, мовленнєві, соціальні та емоційні навички [1].

Переваги використання мнемотехніки в дошкільному навчанні:

– покращення пам'яті та уваги: заняття за методикою мнемотехніки

допомагають дітям розвивати здатність до запам'ятовування та зберігання інформації;

– стимулювання розвитку мовлення та мислення: граючись у різноманітні лінгвістичні та логічні ігри, діти розвивають свої мовленнєві та аналітичні навички;

– підготовка до шкільного навчання: використання мнемотехніки допомагає дітям з легкістю адаптуватися до навчальної обстановки та вивчати новий матеріал [3].

Мнемотехніка виявляється дієвим інструментом для покращення якості дошкільної освіти. Вона стимулює креативне мислення, розвиває комунікативні навички та готує дітей до успішного навчання в майбутньому.

Використання методів мнемотехніки в закладах дошкільної освіти відкриває широкі можливості для покращення та урізноманітнення освітнього процесу та розвитку дитини. Ось деякі приклади практичного застосування мнемотехніки в дошкільних навчальних закладах:

1. Використання ігор та групових активностей: вихователі можуть використовувати різні ігри та групові активності для навчання та підвищення інтересу дітей. Наприклад, гра «Запам'ятай та Розкажи» дозволяє дітям вчитися нову інформацію та потім ділитися нею з іншими.

2. Візуалізація та малювання: застосування малюнків та картинок може допомогти дітям легше запам'ятовувати інформацію. Наприклад, створення колажу із зображеннями різних предметів, щоб діти могли відтворити їх після перегляду.

3. Асоціації та системи пам'яті: педагоги можуть навчати дітей використовувати асоціації та створювати системи пам'яті для запам'ятовування інформації. Наприклад, асоціювати кольори з різними категоріями або використовувати ритмічні рими для запам'ятовування.

4. Використання технологій: інтерактивні дошки, комп'ютерні програми та мультимедійні матеріали можуть бути використані для створення захопливих навчальних досвідів з використанням методів мнемотехніки.

5. Регулярні повторення: повторення є ключовим елементом ефективного запам'ятовування. Вихователі можуть використовувати систему регулярних повторень для закріплення вивченого матеріалу.

6. Індивідуальний підхід: кожна дитина має свої власні особливості та швидкість навчання. Педагоги можуть адаптувати методи мнемотехніки до потреб кожної дитини, забезпечуючи індивідуалізований підхід до навчання.

Впровадження мнемотехніки на практиці в дошкільних навчальних закладах допомагає створити стимулююче та ефективне середовище для навчання дітей. Це сприяє не лише активному засвоєнню знань, а й розвитку різних когнітивних навичок, які є важливими для подальшого успіху в навчанні та житті [2].

Мнемотехніка – це методи, які допомагають запам'ятовувати і відтворювати інформацію. Використання мнемотехніки у закладах дошкільної освіти може бути корисним для дітей, оскільки вони допомагають розвивати пам'ять, увагу та креативне мислення. Також можна використовувати

асоціативні картинки або історії для запам'ятовування складних понять або послідовностей. Наприклад, створення казкового сюжету про числа або літери, який допоможе дітям запам'ятати їх легше.

Таким чином, опрацювавши та проаналізувавши літературу та результати досліджень, ми бачимо, що використання мнемотехнік може позитивно впливати на розвиток когнітивних навичок дошкільників, а саме увага, пам'ять, мислення та мовлення. Використання даної технології допомагає зміцнити зв'язки у мозку, поліпшує запам'ятовування та розвиває стратегічне мислення

Література

1. Джонсон М. І. Мнемотехніка: історія, методи та застосування в освіті. Київ: Освіта, 2015.
2. Сміт А. Інноваційні підходи до розвитку дитини в дошкільному віці: практичні аспекти використання мнемотехніки. *Педагогіка та психологія*, 2018.
3. Лукашенко О. Вплив мнемотехніки на розвиток когнітивних функцій у дошкільників: результати експериментального дослідження. *Педагогічні науки*. 2020.

УДК 373.2.015.31(045)

Олійник Олена Петрівна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Наукова керівниця – Андросова Наталя Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТРВЗ

Важливою рисою сучасної особистості є креативність, здатність генерувати нові ідеї, знаходити нові та оптимальні рішення для виходу зі проблемних ситуацій. Креативність дозволяє побачити проблему цілісно завдяки конструктивному способу мислення, який є нестандартним і оригінальним. Креативний, творчий тип мислення допомагає знаходити інноваційні рішення та підходи у будь-якому виді діяльності.

Метою ставимо проаналізувати можливості ТРВЗ для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

У наукових джерелах поняття «креативність дитини дошкільного віку» вважають базовою якістю особистості дошкільника поряд зі спостережливістю, самостійністю, ініціативністю, відповідальністю, чуйністю, справедливістю. Дошкільний вік є сенситивним для становлення творчої діяльності та розвитку креативності, оскільки у цей віковий період дитина активно накопичує знання та опановує необхідним для творчості досвідом, виявляє допитливість,

спостережливість, прагне пізнавати нове. Інтенсивний розвиток пізнавальної та особистісної сфери, включення у різноманітні види діяльності є підґрунтям розвитку креативності.

О. Білер під креативністю розуміє загальну здатність людини до інновацій та творчості у різних сферах її діяльності. Креативність – це не лише здатність створювати щось нове, але це й уміння створювати щось нове з певною метою. Автор наголошує, що хоча поняття «креативність» і «творчість» дуже близькі за змістом, усе ж вони мають певні відтінки у значенні. Основою творчого процесу є натхнення автора, його здібності. Тобто творчості не існує без натхнення. Своєю чергою, основою креативності є прагматизм, тобто доцільність, корисність вихідного продукту [1, с. 11].

Відповідно, вважаємо, що для дошкільників притаманний саме стан натхнення через особливості сприйняття світу психікою дитини. Отже, і термін творчість ближчий дітям дошкільного віку, ніж креативність.

Дослідники А. Кошель та В. Кошель розглядають розвиток творчої особистості дитини як процес рішення індивідуально значущих, соціально детермінованих, творчих завдань, що все більш ускладнюються, в процесі чого дитина опановує необхідним комплексом якостей, пов'язаних з різними аспектами її життєдіяльності. Наголошують, що розвиток творчої особистості дошкільника – одне з пріоритетних завдань дошкільної освітньої установи. Отже, освітній процес повинен бути орієнтований на стимулювання творчості та формування творчої активності дитини, це можливо в результаті виконання певних умов: *організація розвивального середовища*, тобто сукупності просторів, відкритих для дії особи, для становлення особливої субкультури, в яких педагоги можуть відповідати на активність дітей власною активністю, розвиваючи, таким чином, творчу особу дошкільника; *реалізація наступних педагогічних функцій*: інформаційна, така, що включає уміння користуватися мовною виразністю, точно й образно висловлювати матеріал, користуватися різними методами викладу, активізувати дітей в процесі творчої діяльності; організаторська, така, що включає уміння планувати освітній процес, підбирати матеріал, методи, прийоми та засоби для змістовної творчої діяльності дошкільників; діагностична, така, що включає уміння визначати особливості творчих здібностей дітей і враховувати це в організації творчої діяльності, здійснювати облік і контроль ефективності розвивальної роботи в цілому, бачити зв'язки розвитку творчої особистості дитини з використанням різних методів творчої та пізнавальної діяльності [3].

Важливим напрямком дошкільної педагогіки є інноваційна педагогіка, яка передбачає нові форми, методи, технології, що застосовуються у педагогічній практиці педагогами для поліпшення всебічного розвитку та виховання дитини. Беззаперечно, педагогічна інновація спрямована на поліпшення розвитку, виховання і навчання, вдосконалення цілей, змісту, форм і методів педагогічної діяльності, що сприяє розвитку свідомості та самосвідомості педагога. Завдяки цьому при інноваційному підході до організації педагогічної діяльності всі зусилля спрямовані на пошук і вибір оптимальних педагогічних рішень [5].

Наукові праці Г. Альтшуллера «Алгоритм винаходу» і «Творчість, як точна

наука» є основою педагогіки творчості та винахідництва (ТРВЗ). Дослідники А. Страунінг і О. Нікашин адаптували основні принципи ТРВЗ для дітей дошкільного віку. Технологія ТРВЗ володіє широким арсеналом методів, які розвивають пізнавальні та творчі здібності дітей: вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, інтегрувати й синтезувати інформацію, аналізувати ситуації, передбачати наслідки, будувати гіпотези, застосовувати нові ідеї та методи розв'язання задач на практиці; здатність висловлювати оригінальні ідеї й винаходити щось нове.

Для стимуляції творчої активності дітей, пошуку логічного виходу із певних ситуацій і усунення психологічної інерції використовуються наступні методи та прийоми: метод спроб і помилок; метод контрольних запитань; метод фокальних об'єктів (перенесення властивостей одного предмета на інший); метод синектики (з грецької «об'єднання різнорідних елементів»); мозковий штурм (колективний пошук нетрадиційних шляхів розв'язання проблем); моделювання маленьких чоловічків; функціонально-вартісний аналіз.

Педагог-практик О. Кадикало зауважує, що: «Практика доводить, що використання ТРВЗ-методу символічної синектики, докорінно змінила стиль роботи з дітьми: вчить думати, шукати, розв'язувати проблеми самостійно, а також допомагає дорослим життєрадісно та винахідливо збуджувати інтерес дітей до творчості». Вихователька описує алгоритм роботи та наголошує, що в роботі з формування пізнавальної активності дошкільнят варто спиратися на такі форми роботи: порівняння та описування предметів; складання речень; заучування віршів; відгадування загадок; дидактичні ігри; складання казок» [2].

Слід зауважити, що для дітей дошкільного віку ТРВЗ, це перш за все гра, яка створює атмосферу невимушеності, сприяє розвитку творчості, вільності ідей, зацікавлення та безпечності.

Отже, технологія ТРВЗ при врахуванні грамотного керівництва з боку вихователя пізнавальним процесом дитини у спеціально створеному розвивальному середовищі закладу освіти, сприятиме розвитку таких пізнавальних та творчих здібностей дітей, як уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, інтегрувати й синтезувати інформацію, аналізувати ситуації, передбачати наслідки, вибудовувати гіпотези, застосовувати нові ідеї та методи розв'язання задач на практиці; здатність висловлювати оригінальні ідеї та винаходити нове; творчу уяву, дивергентність мислення, розуміння неоднозначності ідей, розвинену інтуїцію та ін.

Література

1. Білер О. С. Розвиток креативності як базової здібності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі: монографія / за заг. ред.: О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми, 2020. С. 7–26.
2. Кадикало Л. Символічна синектика. *Блог вихователя*. 2021. 9 листопада. URL: http://innovation-technology-kadukalo-elena.blogspot.com/2018/03/blog-post_84.html
3. Кошель А. П., Кошель В. М. Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ЗДО. *Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту*. Чернігів, 2009. Вип. 68. С. 66–70.
4. Пасічніченко А. Формування креативності у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2021. № 78. С. 17–21. URL: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/249780/247417>

УДК 373.2.015.311:305(045)

Павлущенко Наталія Миколаївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

(м. Суми, Україна)

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інтерес наукової спільноти до проблеми гендерного виховання зростаючого покоління наразі не викликає сумнівів. Зацікавленість обумовлена, перш за все тим, що вимоги, які нині висувуються до формування особистості, її індивідуальності не можуть оминати гендерні характеристики і особливості дитини. Пріоритетними напрямками у вихованні дошкільників є впровадження зразків партнерських відносин між хлопчиками і дівчатками, відхід від жорстких стандартів маскуліності і фемінності, виховання в душі потенціалу людяності представників обох статей на зразках взаємодоповнюваності й взаємозамінності.

Огляд публікацій. Аналіз досліджень і публікацій з даної проблеми дає змогу сформулювати уявлення про сучасний стан розробленості питання гендерного виховання дітей. Так, методологічні характеристики гендерної складової в освітньому процесі висвітлені в працях В. Гайденко, Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Кравця, І. Рогальської-Яблонської та ін. Питання гендерного виховання дітей різних вікових категорій висвітлено в наукових доробках С. Вихор, Л. Вовк, І. Ковальчук, С. Курінної, О. Луценко та ін.

Мета наукової розвідки полягає у висвітленні проблеми гендерного виховання дітей дошкільного віку як альтернативної технології в умовах освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У наукових доробках з питань гендерного виховання дітей дошкільного віку наголошено на рівноправності хлопчиків і дівчаток в освітньому процесі, дослідники зауважують, що дошкільній ланці освіти необхідна нова ідеологія виховання, альтернативна, яка б окреслювала індивідуальний розвиток дитини незалежно від її належності до певної статі [3], що за нинішніх умов організації освітнього процесу в ЗДО, фактично, корелює з поняттям про дитиноцентричний підхід до виховання здобувачів.

Дорівнюючи гуманістичній концепції сучасної освіти, гендерне виховання

базується на системі принципів, що охоплюють питання необхідності постійної уваги, турботи, поваги, любові до кожної дитини як до неповторної особистості. На думку дослідників, в цьому випадку, зокрема, йдеться про принципи рівноправності, діалогічного спілкування, спільної участі педагогів, батьків і дітей в організації життя дитячого колективу [2]. Такі провідні положення спрямовані на створення умов для реального відтворення рівних можливостей хлопчиків і дівчаток в освітньому процесі ЗДО, адже орієнтовані на кожну дитину як на індивідуальність, унікальну особистість, без акцентів на фізіологічних показниках її статі.

Активна розробка і впровадження освітньо-наукових моделей з гендерною складовою, як альтернативної інноваційної технології, сприятиме поступовому утвердженню в закладах дошкільної освіти принципів гендерного виховання. Зауважимо, що воно ґрунтуються для організації освітнього процесу на засадах провідних положень демократичного суспільства: рівноправності і взаємозамінності статей, розширенні гендерного репертуару всіх учасників соціокультурної взаємодії: від вихователів, дітей, адміністрації ЗДО, до батьків, громадськості [1].

Варто окреслити провідні положення виховання дітей в демократичному суспільстві:

- виховання не має спиратися на статево-відповідні види людської діяльності (зацікавленість дитини будь-яким видом занять має бути мотивована її індивідуальними інтересами, здібностями і заохочена схваленням і підтримкою з боку дорослих);

- воно пропагує ідею однакової важливості в сім'ї при вихованні дитини як матері, так і батька (прикладом для дитини мають бути зразки любові і турботи обох батьків);

- діти різних статей змалку мають усвідомлювати, що у них однакові можливості для освіти, кар'єрного зростання, оплати праці (важливим в даному випадку має бути приклад як з близького, родинного оточення дитини, так і з боку педагогів, вихователів, громадськості);

- діти мають бути зорієнтовані на можливість досягнення будь якої професії (ідея про професійні досягнення має ґрунтуватися на тезі про однакові здібності і можливості дитини, без «прив'язки» до статі);

- гендерне виховання не припускає будь якої дискримінації на ґрунті статевої приналежності (від захоплень, ігор, навчання, до життєвих сценаріїв і планів дітей на майбутнє);

- розвиток здібності опиратися і протистояти гендерним стереотипам (наголошувати на їхній негативній функції в суспільстві, адже вони спричиняють утвердження статево-типізованих очікувань, які, в свою чергу, можуть стати перепоною для дитини на її шляху до саморозвитку, самовираження, самозаохочення);

- підтримка дружнього співіснування дітей обох статей (орієнтація на

виконання однакових соціальних ролей, залучення до спільних видів діяльності, спорту тощо).

Важливо вкотре підкреслити, що педагогічна складова гендерного виховання ґрунтується, крім зазначеного, на принципах гендерної рівності. Дотримання цих принципів сприятиме розширенню розвивального середовища і життєвого простору зростаючої особистості, до них, зокрема, віднесемо:

- недопущення некоректного висвітлення фактору статі в сімейній, професійній та публічній сферах;

- усвідомлення вільного вибору дівчатками / хлопчиками життєвих стратегій і сценаріїв, ігор та іграшок, друзів, професійних уподобань тощо;

- сприяння розвитку у дітей всіх вікових категорій критичного мислення як умови розкриття їхнього життєвого потенціалу;

- недопущення нівелювання протиставлення соціальних ролей дітей;

- розвиток здатності опиратися усталеним гендерним стереотипам, що потенційно спричиняють стримування ефективної самореалізації особистості;

- стимулювання дієвого соціального, психологічного та педагогічного супроводу дитини дошкільного віку для забезпечення її позитивної соціалізації з боку таких інституцій як: родина, заклади освіти різних рівнів, громадські організації тощо;

- сприяння участі кожної дитини у будь яких видах діяльності, гри і спорту для кращого її пізнавального, морального, емоційного, соціального, фізичного зростання та вдосконалення.

Висновки та перспективи дослідження. Феномен гендерного виховання як альтернативної технології в організації освітнього процесу ЗДО – це, в першу чергу, суб'єктивістський підхід до прояву хлопчиком / дівчинкою своєї ідентичності. По друге, він спрямований на більшу свободу вибору і самореалізації кожної особистості, допомагає використовувати різні резерви діяльності і поведінки дитини. По третє, ця технологія, як процес, не є безсумнівною метою освіти, але в той же час організація діяльності закладів освіти за умов її чинності стоятиме на заваді спотворення гендерної ідентичності дитини, її стереотипній самоідентифікації з цим суспільством.

Література

1. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. Ч. 3. 282 с.

2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 308 с.

3. Кікінежді О. Гендерне виховання змалку. *Дошкільне виховання*. 2006. № 3. С. 10–13.

Пашанова Тетяна Олегівна

*старша викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)*

ПІДТРИМКА ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ігровий підхід набуває особливої значущості в реаліях сьогодення як ефективна стратегія подолання освітніх втрат та розривів, які в Україні зумовлені пандемією та війною. Оскільки ігрові методи навчання мають надзвичайний ресурс для підтримки дитини в складних життєвих умовах, адже вони передбачають мотивуючі до самостійного пошуку завдання, експериментування, дослідження, реалізацію своїх ідей, а отже є тим, чого саме потребує освіта України сьогодні.

Ігрова діяльність має вирішальне значення для психосоціального та емоційного розвитку та навчання дітей, особливо під час кризи. А отже, вивчення особливостей гри дітей в умовах війни має вкрай важливе значення для ефективного використання її потенціалу для психосоціальної підтримки благополуччя, а крім того, – для врахування змін ігрової діяльності дітей в освітньому процесі для розробки дієвих стратегій подолання освітніх втрат.

Короткий огляд публікацій (окреслення нерозв'язаних проблем). Не дивлячись на велику кількість досліджень, здійснених вітчизняними та зарубіжними науковцями, присвячених ігровій діяльності, її особливості в умовах війни досліджені обмеженим науковим колом [1].

Отож, у дослідженнях Р. Bankova, R. Caillois, D. Feldman, T. Hyder зазначено, що війна:

1) руйнує у першу чергу вільну гру дітей внаслідок відсутності безпечного ігрового середовища;

2) змушує дітей пристосувати свою гру для конкретизації та розуміння власного травматичного досвіду, перетворює гру на головний спосіб пізнання, що дає змогу упорядкувати дитині своє життя в хаотичних і небезпечних умовах;

3) незважаючи на руйнацію гри, залишає можливість для її здійснення за різними видами – спортивні, розважальні, творчі, драматичні та ін.;

4) спричиняє появу унікальних сюжетів гри, що відображають травматичний життєвий досвід дітей [1].

На сьогодні дослідження ігрової діяльності здійснюються The LEGO Foundation у межах упровадження підходу «навчання через гру», який базується на визнанні таких ключових характеристик гри як значущої,

соціальної, активної, мотивуючої, радісної.

Наукові розвідки останніх десятиліть демонструють нам, що ігровий досвід дитини – не просто веселощі чи спосіб проведення часу, навпаки, гра виконує визначальну роль у розвитку, навчанні та підготовці дитини до будь-яких викликів у світі сьогодні й завтра. Гра є потужним механізмом, який допомагає дітям бути здоровими й щасливими не тільки сьогодні, а й розвивати креативність, вмотивованість та бути творцями майбутнього [4].

Мета полягає у розкритті особливостей ігрової діяльності в умовах сьогодення та її ролі у підтримці психосоціального та емоційного благополуччя дошкільників.

Виклад основного матеріалу, обґрунтування результатів дослідження.

Ігрова взаємодія є ефективним способом задоволення психосоціальних потреб дітей, які проживають складний життєвий досвід (війну, вимушений переїзд тощо). Її упровадження в освітній процес сприяє ефективному навчанню та всебічному розвитку дітей, а також підвищує шанси зберегти психічне здоров'я, психосоціальне та емоційне благополуччя, коли вони зіштовхуються з викликами.

Ігрова діяльність допомагає дітям розпізнавати власні емоції, виражати їх і вибудовувати позитивні стосунки з однолітками, членами родини тощо. Це допомагає їм справлятися із занепокоєнням, зосереджуватися на тому, що для них є актуальним та значущим, адже ігровий досвід допомагає відновити відчуття нормального життя.

На думку Т. Гурої, для успішного здійснення ігрової діяльності важливо усвідомлювати її особливості [2]:

1) природний діяльнісний характер – ігрова діяльність є провідним видом діяльності людини, вона притаманна на всіх етапах її розвитку, а не тільки дитині;

2) суб'єктність – ігрова діяльність є вільною діяльністю за своєю природою, вона не може здійснюватися за наказом;

3) поліфункціональність – спрямування як на досягнення навчальних цілей, так і на забезпечення цілісного (фізичного, психічного, психологічного та соціального) розвитку дітей;

4) емоційність ігрового процесу – гра породжує почуття задоволення, щастя; її унікальність виявляється у таємничості, незвичності;

5) представленість змісту гри у трьох часових (минулому, теперішньому, майбутньому) та двох просторових вимірах (реальному та умовному);

6) метадіяльнісність – гра не є повсякденним життям, вона є виходом за межі життя у тимчасову сферу діяльності, вона є метадіяльнісною за своєю суттю;

7) командний характер – гра об'єднує дітей завдяки спільному почуттю залученості в ігровий процес, і це почуття залишається і за межами ігрової діяльності;

8) психогігієнічність – завдяки ігровій діяльності діти долають стрес, психологічно відновлюються, підвищують свою психоемоційну стійкість, розвивають рефлексію, мотивацію, саморегуляцію тощо.

Для того, щоб ігрова взаємодія стала ефективною щоденною практикою в умовах сьогодення, педагогу важливо враховувати ключові принципи фасилітації [4]:

1) єднання – спрямованість дій педагога відповідно до потреб, прагнень і уподобань дітей у ситуації «тут і зараз»;

2) сприяння – підтримка, спрямовування, пояснення та допомога педагога щодо розуміння дітьми того, чому один вид поведінки чи мислення є прийнятним, а інший – ні, і яким чином вони можуть ефективно навігувати в соціальному середовищі;

3) підтримка – сприйняття дітей такими, якими вони є, та допомога їм у досягненні власних цілей, що дозволяє почувати себе компетентними, креативними та відповідальними за свою діяльність;

4) взаємодія – забезпечення відчуття важливості кожної дитини, залучення до співпраці, сприяння діалогу, розвитку вміння вибудовувати взаємодію з однолітками й дорослими відповідно до ситуації.

Висновки. Отже, гра є ефективним інструментом у підтримці психічного здоров'я та благополуччя дитини. Вона стає своєрідною терапією, оскільки дає можливість безпечно висловлювати та переживати глибокі емоції, що позитивно впливає на розвиток емоційного інтелекту. Граючись, дитина вчиться керувати своїми імпульсами та поривами, дотримуючись правил гри, а отже розвиває навички саморегуляції, як одну з ключових передумов успішного навчання в школі.

Література

1. Gura T., Roma O. Children's play during wartime in Ukraine from the preschoolteacher's perspective. ScienceRise: Pedagogical Education, 2023. № 1 (52). URL: http://journals.urau.ua/sr_edu/article/view/275023/270499

2. Гура Т. Є., Рома О. Ю. Дитяча гра у ціннісному просторі українських педагогів: виклики сучасності. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: м-ли міжн. наук.-практ. конф. (12 листоп. 2020 р., м. Київ). Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2020. 227 с.

3. Матеріали курсу «Як справлятися зі змінами: соціально-емоційне навчання через гру». URL: <https://www.futurelearn.com/info/courses/coping-with-changes-ukrainian/0/steps/235075>

4. Парціальна програма розвитку дитини від 2 до 6 років через ГРУ «Творці майбутнього» та методичні рекомендації / О. Ю. Рома, Г. В. Малевич, І. Ю. Піскова, Г. В. Шварова, О. М. Шуляк; The LEGO Foundation, 2022. 109 с.

5. Писарчук О., Руденський Р. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, 2023. № 1 (2), С. 120–126. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.15>

УДК 37.091.4Монт(045)

Радул Ольга Сергіївна

докторка педагогічних наук,

професорка кафедри дошкільної та початкової освіти,

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

Прибора Тетяна Олександрівна –

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

МАРІЯ МОНТЕССОРІ ПРО СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні одним із актуальних питань життєдіяльності закладу дошкільної освіти є організація його середовища – середовища, яке сприяє розвитку й вихованню дитини. Однією з перших цю проблему у своїх творах та педагогічній діяльності розглядала італійський педагог Марія Монтессорі.

Освітня діяльність М. Монтессорі була предметом вивчення вітчизняних дослідників і вчених у різні часи. Останні публікації здійснено такими авторами, як В. Бондар, З. Борисова, І. Дичківська, Б. Жебровський, А. Ільченко, І. Поніманська, О. Сторонська та ін. Колективом авторів ЦДУ ім. В. Винниченка Н. Андросовою, Д. Завітренко, Т. Приборою, О. Радул у 2023 р. опубліковано навчальний посібник [2], в якому зокрема представлено українською мовою працю М. Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в будинках дитини».

У даній публікації зосередимося на поглядах М. Монтессорі на особливостях середовища будинку дитини.

М. Монтессорі, виходячи з того, що кожній дитині властива вроджена потреба до свободи, наголошує на створенні такого середовища, яке забезпечує вільний розвиток дитини, який полягає у можливості вільно обирати заняття, працювати самостійно, пізнаючи навколишній світ, задовольняти різноманітні фізичні й духовні потреби. У праці «Абсорбуючий розум» вона зазначає, що найбільший вплив на дітей ми можемо здійснювати за допомогою особливої організації навколишнього їх оточення: діти абсорбують його, всотують в себе все, що можна взяти з нього, нібито втілюють його в собі [2].

Першим середовищем для дитини є дім, родина. Із трьох років дитину бажано віддавати до громадських закладів, де створено спеціальне середовище для вільного виховання і розвитку дитини. Таким був Будинок дитини, заснований Монтессорі в Римі. Вона наголошує, що свобода повинна бути наслідком розвитку прихованих у дитині мотивів, і вона повинна спиратися на навчання. Розвиток сам по собі є активним, це процес формування особистості за допомогою опанування дитиною навколишнього світу. Цю тривалу роботу повинна зробити в собі кожна дитина. Для того, щоб дитина розвивалася вільно і правильно, треба середовище спеціально організувати.

Передусім Монтессорі для забезпечення дітям умов вільної рухової діяльності, для навчання координації своїх рухів реформує обладнання в «будинках дитини»: з'являються легкі дитячі меблі – відповідні віку дитячі столи, стільці, крісла, які у разі потреби можуть переставляти навіть трирічні діти; створюється гігієнічне й трудове обладнання – низькі умивальники, шафи для збереження власних предметів, своїх скриньок. У праці «Самовиховання і самонавчання у початковій школі» М. Монтессорі зазначає: «Предмети, що оточують дітей, повинні відповідати росту і силі дітей : легкі меблі..., низенькі шафки, замки, що легко відчиняються, висувні ящики, легкі двері, які дитина може легко відчинити і зачинити, мило, що поміщається в її долоні, щітки для підлоги з короткими гладенькими ручками, одяг, що легко знімається, – ось яка обстановка сприяє активності...» [1, с. 61].

Для зручності дітей у дошкільних закладах М. Монтессорі з'явилися маленькі килимки, які клалися на підлогу і діти, лежачи чи сидячи на них, займалися спеціально створеними дидактичними матеріалами.

Особливістю освітнього середовища, за Монтессорі, є різновіковий склад дітей та відсутність дверей, перегородок між кімнатами. У роботі «Основні принципи моєї школи» вона пише про те, що діти у «Будинках дитини» вільно переміщуються із кімнати в кімнату, потрапляючи туди, де займаються більш старші. Відкриті двері передбачають абсолютно різні взаєностосунки, атмосферу й організацію. Вдалим обладнанням приміщення М. Монтессорі вважала низькі перегородки між класами – стіни на рівні дитячих голів, які можна використовувати і як підставки для ваз із квітами, вазонів із кімнатними рослинами. У такому класі вчитель може спостерігати за всіма дітьми відразу. Можна використовувати й штори, щоб зробити кімнату більш барвистою.

Різновікові групи дають можливість вчитися один в одного, а відповідно рости і розвиватися. «Ви не можете собі уявити, наскільки добре молодший вчиться у старших, наскільки терплячий старший до труднощів молодшого», [2, с. 35], а отже різний вік у школі – велика підмога для вчителя.

Забезпечивши свободу пересування дитини, треба створити умови для свободи діяльності. Діяльність, зазначає Монтессорі, це форма існування життя. У діяльності дитина шукає свою незалежність. Дитину не хвилює, що знають інші, вона хоче до всього дійти сама, хоче самостійно пізнавати світ. Відповідно, завдання педагогів полягає у тому, щоб створити таке середовище, в якому дитина може активно опановувати навколишній світ, запропонувати їй відповідні засоби, матеріали. У зв'язку з цим Монтессорі й розробила різноманітні дидактичні матеріали.

Отже, Марією Монтессорі була закладені основи організації освітнього закладу дошкільної освіти. Сучасні Монтессорі-школи удосконалюють його, що є одним із напрямків подальшого вивчення зазначеної проблеми.

Література

1. Монтессорі М. Самовиховання і самонавчання в початковій школі. Київ, 1995. 108 с.
2. Марія Монтессорі: минуле і сучасність. Радул О. С., Прибора Т. О., Андросова Н. М., Завітренко Д. Ж. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький: ФОП Піскова М. А., 2023. 226 с.

УДК 373.2.015.311:74(045)

Сафонова Катерина Миколаївна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Художньо-творче виховання та розвиток дитини найбільше сприятливі в період дошкільного дитинства, образотворча діяльність сама близька природня дитині цього віку, як одна із видів діяльності. Відомий педагог В. О. Сухомлинський у свій час підкреслив ідею творчості: «Витоки творчих здібностей і обдарованості дітей на кінчиках їх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть тоненькі струмочки, які живлять джерело творчої думки» [4].

Залучення дитини дошкільного віку до образотворчої діяльності знаходиться в центрі уваги педагогів, які займаються пошуком шляхів, щоб організувати життя дітей, реалізуючи їх фантазії, творчу та пізнавальну активності.

Діти в ранньому віці отримують задоволення від маніпулювання різними зображувальними матеріалами (олівцями, глиною, фломастерами, фарбами та ін.). Дошкільнят зацікавлюють різні форми проведення занять вихователями: ігри, інтегровані та комплексні заняття.

Образотворча діяльність – є найцікавішим заняттям для дошкільнят, тому, що саме через малюнки за допомогою фарб і олівців діти мають можливість передати свої враження через дійсність, яка їх оточує, виразити до неї своє відношення. Вона набуває творчий характер тоді, коли у дітей розвивається сприйняття естетичності, уяви, образного мислення, і коли вони вже матимуть необхідні навички та уміння, які будуть вже їм потрібні для створення зображень.

Тому, головною проблемою розвитку творчого потенціалу дошкільнят видається розвиток естетичного почуття, яке сприяє розширенню природних тенденцій, уяви, фантазії, здібностей, а допоміжне – навчання технічним прийомам.

Видатними педагогами такими, як Я. А. Коменський, Ф. Фребель та Й. Г. Песталоцці, було наголошено на важливості малювання, яке вважалось першим кроком у цілісній системі художньої освіти, а також підготовкою руки та очей до письма [2; 64].

Вихователі під час проведення занять намагаються спрямовувати роботу на розвиток у дітей творчості. Вони із задоволенням створюють нові образи, проявляють оригінальність, використовують уяву, реалізують свої ідеї та самостійно знаходять засоби для їх втілення. Під час цих занять вихователі намагаються розвивати творчі здібності дошкільнят:

- здатність передавати думки, почуття, настрої та фантазії через художню діяльність;
- здатність проявляти ініціативу в естетичному ставленні;
- здатність виявляти інтерес до створення конкретних образів.

Використовуючи дієві методи та прийоми навчання, такі як: розгляд мистецьких творів, споглядання і милування природою, співтворчість вихователя з дітьми, ігрові прийоми та ін., підвищує інтерес дітей дошкільного віку до образотворчої діяльності. Створення емоційного фону занять сприяє застосуванню засобів навчання: різного виду мистецтв (художньої літератури, театру, художньої літератури, музики і мультиплікації та ін.).

Мистецькі заняття створюють унікальне середовище для виховання дітей лише тоді, коли педагоги спілкуються з ними на рівних, створюють ситуації морального вибору та вчать дошкільнят брати на себе відповідальність за власний вибір.

Художня діяльність формує предметне середовище, яке сприяє розвитку, за допомогою відповідного обладнання та матеріалів знімається дитяча напруга, оптимізується емоційний настрій та полегшуються процеси соціально-емоційної взаємодії.

У Законі України «Про дошкільну освіту» орієнтація педагога спрямовується на формуванні особистості дитини, розвиток її творчої спрямованості, розкритті можливостей [3].

«Базовий компонент дошкільної освіти» акцентує роботу педагога на те, що в центрі уваги повинна бути дитина (її можливості, інтереси, очікування, прагнення). Це означає, що реально має стати практичне визнання пріоритету дитячого буття (творче, насичене, інтенсивне, піднесене), тобто таке, що відповідало б природі дошкільників [1].

Заняття мистецтвом надають широкий спектр можливостей для цілісного розвитку особистості дитини, оскільки задіюють усі сфери її буття: інтелектуальну, емоційну, сенсорну, мотиваційну, соціальну, комунікативну, поведінкову, діяльнісну, свідому та підсвідому.

Таким чином, дитяча творчість є одним з найважливіших засобів загального розвитку, вираження художньо-творчих здібностей і формування творчої особистості. Мистецтво допомагає дітям розвивати емоційно-ціннісне ставлення до світу. Потреба в художній діяльності пов'язана з прагненням дітей до самовираження та утвердження власної позиції. Важлива творча особистість педагога, підтримка сім'ї та розуміння того, що мистецтво є не тільки візуально привабливим, а й частиною духовної культури людства.

Дитина ще не народилася, але в ній вже живе таланти. І благородна мета вихователя – допомогти дитині розкрити внутрішні таємниці свого «Я», познайомити її з красою і гармонією світу з мистецтвом, пробудити її творчий потенціал, і мотивувати оволодівати різновидами художньої діяльності. Дитина повинна вірити, що вона може пофантазувати, вигадати і втілити плоди своєї уяви в малюнках. Тому, дитині слід давати можливість творчості кожену хвилину, кожного дня. Вихователі повинні не тільки керувати дитячою художньою діяльністю, але й активно брати участь у творчому процесі та

повністю ділитися з ними своїм досвідом. Все це допомагає дітям і стимулює творчість маленьких художників. А казки, які народжуються з дитячих робіт забарвлюють наше повсякденне життя, доводять, що маленька дитина і є неповторним творцем, генієм, і підтверджують факт, що професія вчителя – це творче покликання душі і розуму.

Література

4. Базовий компонент дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН України від 12 січня 2021 року № 33. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34727>

5. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва. Методика художнього виховання дітей: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 200 с. С. 64.

6. Про дошкільну освіту: Закон України № 2628-III, із змінами від 1 січня 2009 р. URL.: https://zakononline.com.ua/documents/show/227264__710121

7. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори. У 5-ти т. Народження громадянина. Листи до сина. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 3. С. 9–279.

УДК 373.2.014.6(045)

Скуренко Світлана Леонідівна

*методистка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(м. Кропивницький, Україна)*

РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Якість освіти – це багатовимірне поняття, яке інтегрує в собі: освітні результати, котрі відповідають запитам та очікуванням суспільства; здобуті знання; відповідність освіти потребам та інтересам суспільства.

Виділяємо ключові показники якості:

1. Управління і фінансування системи освіти (партнерство й інтеграція послуг, право на освіту).

2. Моніторинг та оцінка (актуальна інформація, максимальне врахування інтересів дитини).

3. Організація освітнього процесу (цілісний розвиток дитини, співпраця).

4. Кваліфіковані й вмотивовані педагогічні кадри (безперервний професійний розвиток, сприятливі умови праці).

5. Доступність освітніх послуг (участь, соціальна згуртованість і культурне розмаїття; доступність і прийнятність для всіх).

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/14.01/numo/pokazniki-yakostivikhovately.pdf>

Внутрішня система – це сукупність умов, процедур та заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість освітнього процесу, формування ключових

компетентностей дітей раннього та дошкільного віку, сприяють всебічному розвитку особистості. Ця система допомагає закладу стати успішним, знайти свій шлях, перетворити дитячий садок на простір розвитку, безпеки та комфорту для усіх учасників освітнього процесу.

Мета розбудови системи забезпечення якості освіти в закладах дошкільної освіти: – гарантування якості освіти; – формування довіри суспільства до закладів дошкільної освіти та органів управління освітою; – постійне та послідовне підвищення якості освіти; – допомога закладам дошкільної освіти у підвищенні якості освіти [1].

У Статті 1 Закону України «Про освіту» зазначено, що:

–якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг;

–якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізація освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Основні складові внутрішньої системи забезпечення якості освіти визначені у ст. 41 Закону України «Про освіту» (частина третя):

- стратегія (політика) та процедури забезпечення якості освіти;
- система та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Процес створення даної системи відбувається у два етапи:

–*Теоретичний* – розроблення Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, у якому визначені цілі, ресурси, компоненти, критерії. (Рекомендації до змістового наповнення Положення підготовлені Державною службою якості освіти України і доступні за посиланням surl.li/afqfu).

–*Практичний* – проведення самооцінювання, з метою визначення рівня якості освітньої діяльності та окреслення шляхів удосконалення.

Кожен заклад освіти унікальний, виходячи з типу, місцезнаходження, умови діяльності, фінансування тощо. Отже, шлях розбудови внутрішньої системи буде для кожного свій.

Державна служба якості освіти України виділила чотири напрями, на яких базується внутрішня система закладу: 1) Освітнє середовище. 2) Здобувачі дошкільної освіти. Забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку, набуття нею життєвого соціального досвіду. 3) Фахова діяльність педагогічних працівників закладу освіти. 4) Управлінські процеси.

Заклад освіти може обрати вже розроблені моделі, або створити свою унікальну модель.

У Пораднику для директора закладу дошкільної освіти «Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти», розробленого в межах державно-приватно-громадського партнерства Державної служби якості освіти України спільно з Асоціацією працівників дошкільної освіти та Цифровим видавництвом MCFR, запропоновано уніфікований алгоритм створення внутрішньої системи:

- плануємо на перспективу;
- проєктуємо внутрішню систему;
- визначаємо необхідні ресурси: технічні та програмні засоби, які можуть використовуватися для проведення опитувань, фіксації результатів спостережень тощо;
- визначаємо компоненти та механізми функціонування внутрішньої системи;
- визначаємо критерії оцінювання функціонування внутрішньої системи;
- проводимо самооцінювання;
- визначаємо рівні;
- приймаємо управлінські рішення;
- удосконалюємо діяльність з того чи того напрямку;
- контролюємо [2].

Отже, все починається з визначення *стратегії (політики)* закладу освіти, що включає в себе наміри та спрямованість закладу, які базуються на засадах державної політики щодо якості освіти.

Саме якісні заклади дошкільної освіти мають істотний вплив на розвиток дитини, виступають фундаментом розвитку, першим етапом безперервного навчання, який відіграє важливу роль у формуванні позитивного ставлення до життя.

Література

1. Внутрішня система забезпечення якості освіти: Абетка для директора. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>

2. Гагаріна Н. П., Скуренко С. Л. Якісна дошкільна освіта як запорука успішного розвитку дитини (За матеріалами Всеукраїнської конференції «Компетентнісний підхід та якість освіти: ціннісна основа, міждисциплінарність, перспективність») URL: http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/IVQECSPP/schedConf/presentations#.YbsUvTPP2t_

УДК 373.2.015.3:796(045)

Слободніченко Анастасія Ігорівна

викладачка, магістр дошкільної освіти,

Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В. О. Сухомлинського

(м. Олександрія, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Питання предметно-ігрового середовища в закладі дошкільної освіти залишається дуже актуальним у сучасному світі, оскільки є основою для розвитку особистості дитини. Гра – це основний спосіб вивчення світу для малюків, і через гру вони розвивають свої фізичні, психологічні, мовленнєві та соціальні навички. Предметно-ігрове середовище надає дітям можливість творчо виражати себе, розвивати уяву та естетичний смак. Це допомагає їм стати креативними та винахідливими особистостями. Ігрові ситуації допомагають дітям засвоювати базові знання та навички, які стануть основою для подальшого успішного навчання у школі. Гра у групі відіграє важливу роль у формуванні соціальних навичок дітей, таких як спілкування, співпраця, взаємодія та розвиток емпатії.

У сучасному світі, що постійно змінюється, важливо, щоб діти вміли адаптуватися до нових умов та ситуацій. Предметно-ігрове середовище допомагає їм розвивати гнучкість та адаптивність. Отже, питання предметно-ігрового середовища в закладі дошкільної освіти залишається актуальним і вимагає постійного удосконалення та вдосконалення, щоб забезпечити оптимальні умови для розвитку малюків.

У дошкільних закладах особливу увагу приділяють створенню оптимальних умов для розвитку дитини. Психолого-педагогічні підходи до організації такого середовища визначаються індивідуальними особливостями дітей, їхніми потребами та віковими характеристиками [1].

Предметно-ігрове середовище в закладі дошкільної освіти – це спеціально організована обстановка, яка сприяє розвитку дітей через використання ігрових матеріалів, предметів навколишнього середовища та створення різноманітних ігрових ситуацій. Це простір, де діти мають можливість вільно експериментувати, досліджувати, творити та спілкуватися один з одним.

Таке середовище зазвичай включає в себе різноманітні ігрові зони, де діти мають доступ до різних матеріалів, іграшок та інструментів, які сприяють розвитку різних аспектів їхньої особистості, включаючи мовлення, мислення, соціальні та сенсорні навички, моторику, тощо. Педагоги в дошкільних закладах створюють таке середовище з урахуванням індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів та потреб. Це допомагає кожній дитині відчувати себе комфортно та активно залучатися до навчальних та розвивальних процесів.

Одним із основних підходів до предметно-ігрового середовища є використання гри як засобу розвитку. Гра для дитини – це не лише розвага, а й

спосіб вивчення навколишнього світу, взаємодії з іншими дітьми та отримання нових знань. Педагоги в дошкільних закладах створюють різноманітні ігрові ситуації, які сприяють розвитку різних аспектів особистості дитини: мовлення, мислення, соціальних навичок тощо [2].

Психолого-педагогічні підходи також передбачають індивідуалізацію навчання в предметно-ігровому середовищі. Кожна дитина має свої особливості, тому важливо створювати умови, які враховують їхні потреби та можливості. Це може бути досягнуто шляхом використання індивідуальних програм розвитку, адаптації ігрових матеріалів до потреб кожної дитини та підтримки їхнього особистісного зростання.

Педагоги адаптують навчальні програми та завдання відповідно до потреб і рівня розвитку кожної дитини. Наприклад, деякі діти можуть потребувати додаткової підтримки або розширених завдань для виклику.

Педагоги розробляють індивідуальні навчальні плани для кожної дитини, в яких враховуються її індивідуальні потреби, інтереси та можливості.

Вихователі можуть організовувати роботу дітей у невеликих групах або працювати з ними індивідуально, щоб забезпечити кожній дитині необхідну увагу та підтримку.

Педагоги можуть використовувати різноманітні методи навчання, такі як групова робота, ігри, конкретні завдання або проекти, щоб кожна дитина мала можливість навчатися у спосіб, який їй найбільше підходить.

Вихователі співпрацюють з батьками, щоб отримати додаткову інформацію про кожну дитину та врахувати їхні відповідні потреби та побажання в навчанні.

Індивідуалізація навчання дозволяє кожній дитині розвиватися відповідно до її потреб та здібностей, створюючи оптимальні умови для успішного навчання та розвитку.

Ще одним важливим аспектом психолого-педагогічних підходів є створення стимулюючого середовища для розвитку дитини. Це означає, що в ґрунтовно підготовленому інтер'єрі та за допомогою різноманітних ігрових матеріалів діти мають можливість вільно експериментувати, досліджувати та творити. Саме таке середовище сприяє активному розвитку дитячої творчості та уяви. [3]

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти велика увага приділяється використанню інноваційних підходів до предметно-ігрового середовища, що включають в себе використання сучасних технологій, новаторських методик та ідей, спрямованих на збагачення навчального процесу та підвищення ефективності навчання дітей.

Деякі з них включають:

Використання інтерактивних технологій: впровадження інтерактивних дошок, електронних книг, мультимедійних презентацій та ігрових програм на планшетах дозволяє зробити навчальний процес більш захопливим та

ефективним. Ці технології стимулюють інтерес дітей до вивчення, розвивають їхні моторні навички та мислення.

Використання віртуальної реальності (VR) дозволяє дітям досліджувати нові світи та отримувати нові знання у цікавій та захопливій формі. Вони можуть відвідувати віртуальні музеї, досліджувати підводний світ або вивчати космос, що розширює їхні можливості та навички.

Розвиток STEM-освіти (наука, технології, інженерія, математика): включення STEM-компонентів у предметно-ігрове середовище дозволяє дітям вивчати природничі науки та технології через практичні дослідження та експерименти. Вони можуть будувати роботів, експериментувати з хімічними реакціями або створювати власні проекти з використанням різноманітних матеріалів.

Стимулююче оточення для творчості: створення інтерактивних та стимулюючих середовищ для творчості, таких як мистецькі куточки, арт-студії або ігрові лабораторії, дозволяє дітям розвивати свою уяву, естетичний смак та творчі здібності.

Співпраця з батьками та громадою: інтеграція батьків та громади в процес створення предметно-ігрового середовища сприяє його вдосконаленню та адаптації до потреб конкретного колективу дітей [2].

Ці інноваційні підходи допомагають створювати стимулююче та захопливе середовище для дошкільників, яке сприяє їхньому всебічному розвитку та підготовці до подальшого навчання.

Отже, психолого-педагогічні підходи до предметно-ігрового середовища в дошкільній освіті спрямовані на комплексний розвиток дитини, враховуючи її індивідуальні особливості та потреби. Створення стимулюючого ігрового середовища, використання інноваційних методів навчання та індивідуалізація підходів допомагають кожній дитині розкрити свій потенціал та здобути необхідні знання і навички для успішного подальшого розвитку.

Література

1. Бойко Л. Створення предметно-ігрового середовища для дітей раннього віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 1. С. 57–62.

2. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Ч. 1. Київ: Освіта, 2009. 302 с.

3. Рейпольська О. Д., Гудим І. М., Зайцева Л. І., Луценко І. В., Луценко В. О., Цветкова Г. Г. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування: навч.-метод. посібник. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.

УДК 373.2.09(045)

Тарапака Наталія Володимирівна

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри
дошкільної та початкової освіти,*

*Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

(м. Кропивницький, Україна)

Мартін Аліна Миколаївна

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Одним із головних завдань закладу дошкільної освіти є створення для дітей різнобічного розвивального середовища, яке дало б кожній дитині можливість проявити себе. Правильно організоване розвивальне середовище дає дитині змогу відчувати психологічну захищеність, сприяє розвитку її особистісних якостей, здібностей, допомагає оволодіти різними способами діяльності. Таке середовище спрямоване на формування у дітей активного пізнавального ставлення до навколишнього світу предметів, людей, природи.

На сучасному етапі досить гостро стоїть питання розвитку особистості дошкільника в середовищі закладу дошкільної освіти, що забезпечує підготовку дитини до навчання в школі, сприяє її розвитку, набуттю дитиною дошкільної зрілості. Забезпечити повноцінне дитинство – означає надати кожній дитині особисту територію відповідно до її віку здібностей, нахилів та прагнень, створити умови для всебічного розвитку дошкільника. Такою територією виступає розвивальне освітнє середовище – найвпливовіший стихійний засіб виховання і навчання, у якому відбувається соціалізація дитини дошкільного віку. Саме розвивальне освітнє середовище – одна з найважливіших психолого-педагогічних проблем сьогодення.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що розвивальне середовище для дитини – простір дитинства – простір широких можливостей, де створені максимальні умови для розвитку та саморозвитку дитини. Таке середовище створює потенційний позитивний вплив на інтелектуальний розвиток дитини та формування цілісної особистості [1].

Розвивальне середовище було предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених: Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, А. Леонтьєва, С. Рубінштейна.

Сучасна дослідниця К. Крутій розглядає розвивальне освітнє середовище як «спеціально змодельовані умови, що забезпечують різноманітні варіанти вибору шляху розвитку й дорослішання особистості» [4, с. 2]. Дослідниця

Карабаєва І. І. зазначає, що розвивальне освітнє середовище – комплексне утворення. Такий комплекс включає три структурні компоненти: просторово-предметний (приміщення для занять, наявність сучасних мультимедійних засобів, продукції освітньо-розвивального спрямування); соціальний (характер взаємодії дітей і педагогів – суб'єкт-суб'єктний, врахування індивідуальних можливостей дітей, орієнтація на формування духовно-моральних цінностей в поведінці та діяльності); психодидактичний (зміст і методи навчання, обумовлені метою й завданням навчального процесу) [2]. Вчена виокремлює й такі компоненти розвивального освітнього середовища: 1) соціально-психологічний; 2) інформаційний; 3) соціокультурний; 4) матеріально-технічний [2].

Карабаєва І. І. зазначає, що організація розвивального освітнього середовища загалом містить: створення атмосфери доброзичливості; орієнтації на більш підготовлених суб'єктів навчання; надання можливості дітям самостійно працювати. Розвивальне освітнє середовище у своєму розвитку проходить *три етапи*: становлення, функціонування, удосконалювання.

Етап становлення характеризується розробкою відповідної концепції й програми розвитку, формуванням необхідної документації, створенням органів управління, визначенням фінансових і матеріальних можливостей, пошуком додаткових джерел фінансування.

Другий етап характеризується створенням необхідних умов для плідного функціонування позначеного середовища, залученням до роботи найбільш підготовлених і творчих кадрів, батьків, які розуміють і підтримують концепцію розвитку цього середовища.

Етапу вдосконалення освітнього середовища відповідає постійний пошук ефективних засобів його розвитку, проведення інноваційної дослідницької роботи, поширення додаткових освітніх послуг відповідно до потреб учасників педагогічного процесу [2]. Розвивальне освітнє середовище, як зазначають Карабаєва І. І., Терещенко Л. А. передбачають спрямованість принципів, методів, форм організації освіти й навчання на досягнення найбільшої ефективності розвитку пізнавальних можливостей дітей. Також сучасна дослідниця зазначає, що однією з основних умов створення в закладах дошкільної освіти будь-якого типу розвивального освітнього середовища для дітей дошкільного віку є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між педагогом та дітьми [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні підкреслено, що пріоритетною метою виховання дитини є формування гармонійної і всебічно розвиненої особистості. У даному державному документі зазначено, що завдання педагога полягає в забезпеченні інтересів дитини, в задоволенні її природних нахилів та потреб і дорослий у своїй педагогічній діяльності має керуватися положенням: «Не поруч, не над, а разом» [1]. В. Давидова, В. Лебедева, В. Орлова, В. Панова розглядаючи поняття «розвивальне освітнє

середовище», підкреслили його характеристики: кожному віку дитини мають відповідати певні психологічні новоутворення; навчання дітей має відбуватися на основі провідної діяльності; – реалізація взаємозв'язків з іншими видами діяльності.

На нашу думку, у створенні та розвитку розвивального освітнього середовища в закладі дошкільної освіти важливим є врахування: вікових особливостей дітей раннього та дошкільного віку; психологічного індивідуального розвитку; низки форм організації навчальної та виховної роботи з діяльнісно-комунікативним наповненням (самотійна, індивідуальна, парна, групова, колективна).

Необхідними умовами формування розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти є: використання в освітньому процесі діяльнісно-комунікативного наповнення; створення відповідних психолого-педагогічних умов; підбір спеціальних форм, методів, прийомів навчання та виховання. Для цього важливим є те, щоб у процесі будь-якої діяльності між педагогом та дитиною розвивалася суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Розвивальне освітнє середовище закладу дошкільної освіти (природне, предметне, соціальне) слід організовувати так, щоб дитина мала можливість діяти (обстежувати, досліджувати, експериментувати, раціоналізувати) і створювати (робити щось по-своєму), брати на себе відповідальність. Правильно організоване розвивальне середовище дає також дитині можливість поступово, крок за кроком звільнятися від опіки дорослого, ставати незалежним, що є надзвичайно важливим саме в умовах закладу дошкільної освіти.

Таким чином, розвивальне освітнє середовище закладу дошкільної освіти – система умов і впливів, які сприяють активному розвитку, навчанню, вихованню особистості дитини, її здатності до самотійної діяльності, умінню пристосовуватися до змін.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovijkomponent-doshkilnoyiosviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
2. Карабаєва І. І. Понятійно-термінологічне забезпечення процесу створення розвивального освітнього середовища ДНЗ. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i9/15.pdf>
3. Карабаєва І. І., Терещенко Л. А. Розвивальне освітнє середовище ЗДО: основні компоненти, етапи формування та критерії його оцінювання URL: <http://www.appspsychology.org.ua/data/jrn/v4/i16/9.pdf>
4. Крутій К. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. URL: <http://www.ukrdeti.com/nauka.php?Ar=1>.

УДК 37.06-053.5"364"(045)

Тіхонова Наталія Георгіївна

*кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри
дошкільної та початкової освіти,*

*Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

(м. Кропивницький, Україна)

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК УМОВА ПІДТРИМКИ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У педагогіці є теми, актуальність яких завжди на часі. Змінюються часи й покоління, проте питання взаємодії батьків та педагогів, залишається «вічним». Одним із ключових компонентів сучасної вітчизняної освіти є педагогіка партнерства – педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між батьками й педагогами в основі якого – спілкування, взаємодія та співпраця з орієнтацією на виховання дитини, піклування про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток.

Кардинальні перетворення сучасної педагогічної освіти, втрата дієвості традиційних стереотипів, глобальні зміни пов'язані з реаліями воєнного часу та її інтеграції до Європейського Союзу, спонукають педагогічну спільноту до постійного та послідовного підвищення якості освіти України на різних її рівнях.

Метою тез є окреслення важливих аспектів в дошкільній освіті для дітей раннього та дошкільного віку у контексті партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Безсумнівно, кожен дошкільний заклад напрацьовує власні способи розв'язання проблеми налагодження партнерської взаємодії між батьками та педагогами. І це має бути першочерговим завданням, виконання якого передбачає створення найсприятливіших умов для навчання та виховання дитини не зважаючи на те, що сьогодні вноситься корективи у роботу з батьками: змінився світ, змінилися батьки, змінилися діти, у закладі освіти змінилися підходи до навчання, запроваджуються різні інноваційні технології, та все це у період воєнного часу, на тлі емоційних тривог та непередбачуваних життєвих обставин. Загалом дорослі зазвичай набагато конкретніше усвідомлюють небезпеки воєнної ситуації. Але, попри свій страх вони можуть створити для дітей «безпечний простір»: зрозуміло пояснити дітям світ; захистити їх від надлишку інформації; мотивувати до потрібних дій і підтримувати дітей під час їх виконання; підтримувати, гратися з дітьми та слухати і чути їх. [3].

Відповідно до стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «ОСВІТА ПЕРЕМОЖЦІВ» [2] передбачено, що освіта дітей раннього та дошкільного віку є одним із пріоритетів в сучасній освіті. У цьому контексті зазначено, що перші п'ять років життя дитини – це важливий час, коли якісна дошкільна освіта є основою для майбутнього розвитку. Дошкільна освіта формує навички, цінності та соціальну адаптацію дитини,

готуючи її до навчання в школі та подальшого життя. Якісна дошкільна освіта слугує соціальній інтеграції дітей і формуванню соціальних навичок, що сприяє створенню більш гармонійного суспільства. Відвідування дітьми закладів дошкільної освіти дає змогу батькам працювати, що сприяє фінансовій стабільності родин і розвитку економіки держави. Доступ до якісної освіти в ранньому та дошкільному віці є важливою основою для розвитку людського капіталу – це підтверджують численні дослідження. Зокрема, лауреат Нобелівської премії з економіки Джеймс Хекман із групою дослідників, вивчаючи фактори, які вплинули на 30-річних людей, довели довгостроковий вплив якісної дошкільної освіти: вона позначається на здоров'ї, доходах, рівні злочинності, освіті. Інвестиції в дошкільну освіту, за підрахунками вчених, є прибутковими на рівні 13,7%. В українському контексті результати дослідження показують вплив доступу до дошкільної освіти на успішність подальшої освітньої траєкторії. Відвідування дитсадка впливає також на рівень сформованості навичок грамотності випускника початкової школи (звіт УЦОЯО, 2021) [2].

Разом з тим, у стратегічному плані до 2027 року «ОСВІТА ПЕРЕМОЖЦІВ» визначено для кожного з учасників освітнього процесу відповідні перспективні освітні напрями, а саме:

- для вихованців – гарантія якісної та доступної дошкільної освіти для всіх дітей, зокрема з особливими освітніми потребами, у безпечному, дружньому та безбар'єрному освітньому середовищі, незалежно від місця народження та проживання. Освіта спрямована на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь, необхідних для успіху в подальшій освіті та кар'єрі;

- для батьків - змога довірити своїх дітей професіоналам і вийти на роботу. Можливість вибору різних типів закладів і нових форм навчання для виховання та розвитку дітей відповідно до їхніх освітніх потреб і можливостей. Гарантії, що діти здобуватимуть освіту в безпечному та інклюзивному середовищі з урахуванням потреб кожної та кожного;

- для педагогів – мотивація до професійної діяльності завдяки новій конкурентоспроможній системі оплати праці. Можливість розвивати свої навички та поліпшувати якість освітнього процесу. Забезпечення доступу до сучасних практик навчання, новітнього обладнання і цифрових ресурсів для ефективної організації освітнього процесу та постійного професійного зростання;

- для країни – створення можливості для батьків віддавати дітей у дитсадки, надаючи їм можливість повноцінно працювати та реалізовуватись у професії. Це сприятиме збільшенню економічної продуктивності та податкових надходжень, економічному зростанню та підвищенню індексу людського капіталу, забезпечить державі конкурентоспроможних фахівців і національну стійкість.

Таким чином, стратегічно важливим у сучасній вітчизняній освіті є питання підготовки людини, яка здатна жити в надзвичайно складних умовах, в умовах воєнного стану, глобалізованому і динамічно змінному світі та

сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя для розквіту своєї країни. І саме педагоги мають створити таке безпечне освітнє середовище, яке буде комфортним та розвивальним і для дитини, і для батьків, і для самого педагога як запорука підвищення якості освіти України.

Література

1. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2234/>
2. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «ОСВІТА ПЕРЕМОЖЦІВ» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>
3. Як підтримувати дітей під час війни? URL: <https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:eef+EEF-024+May2022/about>

УДК 378.091.21

Ткаченко Ольга Михайлівна

докторка педагогічних наук,

професорка кафедри дошкільної та початкової освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Постановка проблеми. Соціокультурні зрушення в суспільстві, динамічність життя, зумовлені науково-технічним прогресом, вимагають від сучасної людини, яка адаптується в соціумі, інформаційному просторі, на ринку праці, не лише постійного оновлення знань, мобільності в різних ситуаціях, самостійності, а й творчості в ухваленні й реалізації рішень, що підтверджує своєчасність компетентнісного підходу, який більшість дослідників розуміє як спробу узгодити зміст освіти з потребами ринку, подолати протиріччя між навчальною та професійною діяльністю, надати людині змогу жити без перевантаження і стресів. Особливе місце творчість займає у професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, оскільки якість організації цієї ланки забезпечує результативність функціонування всієї системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна творчість як предмет вивчення фігурувала в дослідженнях В. І. Загвязінського, В. А. Кан-Калика, Н. В. Кічук, М. М. Поташника, С. О. Сисоєвої, інших вчених. Творчу діяльність вчителя-вихователя у контексті педагогічної майстерності вивчали І. А. Зязюн, В. А. Семиченко, Н. М. Тарасевич та інші науковці. На важливості творчого розвитку майбутнього вихователя наголошували Л. В. Зданевич, А. Г. Івершинь, Ю. М. Косенко, О. М. Попович. Специфіка формування у майбутнього вихователя спроможності до педагогічної творчості у розрізі професійної компетентності не була виявлена в науковій літературі, що й зумовило мету цієї роботи.

Виклад основного матеріалу. Педагогічну творчість в сучасній науці визначено як оригінальне та високоєфективне вирішення вчителем-вихователем освітніх завдань із проєктуванням розвитку особистості дитини, застосуванням нестандартних прийомів діяльності, самовдосконаленням самого педагога. Кожен фахівець у галузі освіти покликаний творчо оперувати знаннями, прогнозувати власну діяльність, бути здатним до інноваційної, дослідницької діяльності тощо. Здатність мати творче самопочуття, прагнення і спроможність розуміти дітей, нестандартно спілкуватися з ними, бачити неповторність кожної дитини, усвідомлювати педагогічну проблему та альтернативно мислити у процесі її розв'язання, націлено обирати стандартні й нестандартні методи і прийоми, технології навчання і виховання, здатність до натхненності у викладі навчального матеріалу та організації діяльності дітей особливо цінна для фахівця в галузі дошкільної освіти.

Реалізація творчого потенціалу вихователя закладу дошкільної освіти у професійній діяльності ускладнюється етносоціальною структурою суспільства. В умовах глобалізації економіки, міграційних процесів актуалізується проблема етнопедагогічної творчості фахівця в галузі дошкільної освіти як елемента його етнопедагогічної компетентності, яка забезпечує самореалізацію особистості вихователя та творчий розвиток вихованця в умовах полікультурності. Тому, враховуючи багатоманітність сфер вияву педагогічної творчості, для ілюстрації підпорядкованості певного виду педагогічної творчості відповідній професійній компетентності ми зосередили свою увагу на етнопедагогічній творчості.

Вияв творчого потенціалу педагога в контексті його етнопедагогічної компетентності здійснюється завдяки етнопедагогічній творчості. Цей вид творчості педагога пронизує різні компоненти компетентності, зокрема когнітивний, операційно-технологічний, індивідуально-особистісний (структурні) і гносеологічний, гуманістичний, комунікативний, навчальний, виховний (функціональні) компоненти етнопедагогічної компетентності.

У процесі формування зазначеного виду педагогічної творчості важливо враховувати його ознаки, які в різних компонентах мають свою специфіку. Наприклад, на рівні когнітивного компонента етнопедагогічної компетентності етнопедагогічна творчість виявляється у творчому оперуванні етнопедагогічними фактами, осмисленні теоретичних підходів до трактування досвіду народної педагогіки, виявленні прихованих властивостей педагогічної дійсності, поглибленні аналізу педагогічних ситуацій, моделюванні вирішення сформульованих педагогічних завдань з урахуванням здобутків народної педагогічної культури тощо. Етнопедагогічна творчість на рівні операційно-технологічного компонента етнопедагогічної компетентності передбачає творче застосування етнопедагогічних знань під час розв'язання нестандартних педагогічних завдань, в інноваційній та дослідницькій діяльності, у процесі педагогічного спілкування, створення позитивного професійного іміджу тощо. Отже, етнопедагогічна творчість може розглядатись як елемент різних компонентів етнопедагогічної компетентності і як показник її сформованості.

Експериментальне дослідження проблеми формування етнопедагогічної компетентності в майбутніх вихователів показало, що студенти з вищим рівнем

сформованості етнопедагогічної компетентності схильні до педагогічної творчості, мають гнучкість в оперуванні інформацією полікультурного змісту, впевненіше керуються принципами педагогічного такту під час спілкування з вихованцями та їхніми батьками – представниками різних національностей, комфортніше себе почувають у багатокультурному освітньому середовищі під час нестандартних форм педагогічної роботи.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, формування різних видів педагогічної творчості вихователя є потребою часу та відповідає вимогам компетентнісного підходу в освіті. Зміст процесу формування певного виду педагогічної творчості узгоджується з компонентами тієї професійної компетентності вихователя, яка забезпечує цю творчість.

Перспективними для вивчення проблеми є питання формування креативності майбутніх вихователів як запоруки їхньої педагогічної творчості.

УДК 159.942.2-053.5(045)

Цю Ченчжуан

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,*

*Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
(м. Суми, Україна)*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах сьогодення розвиток емоційної чутливості дітей старшого дошкільного віку є одним з важливих завдань дошкільної освіти, коли закладаються основи психічного розвитку особистості через їх активну взаємодію з навколишнім світом. Саме тому особливої актуальності набуває завдання щодо вивчення індивідуальних емоційних проявів, переживань дитини, які виникають у результаті психофізіологічних змін, та по-різному пов'язані з думками, почуттями, поведінковими реакціями і ступенем задоволення чи страждання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема становлення емоційної чутливості постійно перебуває в центрі уваги педагогічної науки, зокрема досліджувалась: педагогами-класиками (Я. Коменський, Й. Песталоцці, А. Дістервег, Г. Сковорода, К. Ушинський, В. Сухомлинський та ін.) та сучасними науковцями (А. Дьомін, Л. Божович, О. Киричук, О. Матюшкін, П. Підкасистий, Т. Шамова та ін.). Психологічний компонент розглядається у працях Л. Виготського, О. Запорожця, О. Леонтьєва, І. Синиці, І. Костюка та ін. Цією проблемою займалося багато педагогів, психологів (Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, Я. Неверович, А. Усова, Т. Маркова та ін.), які стверджували, що позитивні емоції створюють оптимальні умови для активної діяльності мозку і є стимулом для пізнання світу.

Ці емоції беруть участь у виникненні будь-якої творчої діяльності дитини, і звичайно, в розвитку її мислення. Тоді, як негативні емоції змушують уникати небажаних або шкідливих дій, захищають і оберігають дитину. Але слід зауважити, що надмірна дія негативних емоцій руйнує мозок і психіку людини. Якщо подивитися на наше повсякденне життя, то можна побачити, що від емоційної чутливості залежить наше ставлення до людей, подій, оцінки власних дій і вчинків.

Мета дослідження полягає у аналізі розвитку емоційної чутливості дітей старшого дошкільного віку в теоретичному аспекті.

Емоційний розвиток дітей дошкільного віку пов'язано перш за все, з появою в нього нових інтересів, мотивів і потреб. Найважливішою зміною у мотиваційній сфері виступає виникнення громадських мотивів, вже не обумовлених досягненням вузькоособистих утилітарних цілей. Тому інтенсивно починають розвиватися соціальні емоції і моральні почуття. Дитина перебуває у трьох основних вимірах – фізичному, емоційному і розумовому. Саме в них вона проявляє себе в житті:

- фізичному – вчинками, діями;
- почуттєвому – щиросердечними виявами, бажаннями;
- розумовому – думками, судженнями.

Таким чином, процеси виховання і навчання стосуються усіх виділених аспектів розвитку особистості одночасно. Впродовж дошкільного дитинства емоції розвиваються, ускладнюються і набувають безпосередньо інтелектуального характеру [1, с. 37].

Проблема розвитку емоційної чутливості дітей дошкільного віку є актуальною тому, що емоційний світ грає важливу роль в її житті. Емоції зберігають своє значення і в наступні періоди життя, проте на ранніх етапах онтогенезу вони є провідними, оскільки на них значною мірою ґрунтується цілісна поведінка дошкільника. Завдяки розвитку емоційної чутливості, дитина зможе регулювати свою поведінку, уникаючи тих вчинків, які могла б зробити під впливом випадкових обставин і швидкоплинних бажань. Тому потрібно не тільки вивчати, але й розвивати емоційну сферу дошкільника, тому що емоції «розповідають» дорослим, які оточують дитину про її внутрішній світ і стан [4].

Уже в дошкільному віці починає реально формуватись особистість дитини, при чому цей процес тісно пов'язаний з розвитком емоційної сфери, із формуванням інтересів та мотивів поведінки, що відповідно, детерміновано соціальним оточенням, передусім типовими для даного етапу розвитку взаєминами з дорослими.

На важливості дослідження емоційної чутливості, зокрема емоційних ставлень дітей дошкільного віку наголошував О. Запорожець [5], який стверджував, що виховання почуттів з перших років життя є найважливішим завданням, оскільки те, як будуть засвоюватися знання та уміння, вирішальним чином залежить від емоційного ставлення суб'єкта до оточуючих людей і довкілля.

Порівняльний аналіз наукових досліджень дозволяє констатувати, що поступово збільшується кількість дітей, в яких виявляється емоційної напруги,

депресивності, розладу в адекватності емоційного регулювання. Так, відомий психолог В. Зінківський писав: «Психічна організація дитинства виключно прекрасна, і цією красою і грацією своєї дитинства зобов'язана тієї безпосередності, коріння якої лежить у переважному розвитку емоційної сфери» [2, с. 56]. Психологи наголошують на тому, що однією з умов виникнення у дітей старшого дошкільного віку складних емоцій є взаємозалежність та взаємозв'язок емоційних і пізнавальних процесів, як двох найбільш важливих сфер їхнього психологічного розвитку.

З емоційним благополуччям дітей старшого дошкільного віку, пов'язана оцінка себе, своїх здібностей, моральних та інших якостей. Однак, необхідно зазначити, що з кожним роком збільшується кількість дітей, які мають певні емоційними проблемами. Вони переживають підвищену тривожність, невпевненість у собі та у своїх можливостях, проявляють агресію. Всі ці негативні емоційні прояви обумовлені різними причинами, серед яких можна виділити: військовий стан, негативний вплив на розвиток дітей телебачення, безконтрольне використання у повсякденному житті гаджетів, постійна зайнятість батьків і відповідно обмеження їх спілкування з дитиною та ін. Виховання емоцій та почуттів у дитини повинно служити передусім формуванню гармонійного розвитку особистості. Одним з показників цієї гармонійності є певне співвідношення інтелектуального й емоційного розвитку.

В. Сухомлинський у своїх працях звертав увагу педагогів на такі провідні аспекти у системі виховання дитячих емоцій: «Важливо, щоб джерелом думки і почуттів було пізнання явищ природи, її краси» [3, с. 57]; істина, в якій узагальнюються предмети та явища навколишнього світу, стає особистісним переконанням дітей за умови, що вона наділена яскравими образами, які впливають на почуття дитини.

Аналізуючи процес розвитку емоційної чутливості дітей дошкільного віку, робимо наступні висновки: емоції опосередковуються його ставленням до тих чи інших явищ; внаслідок появи опосередкованості емоцій вони стають більш узагальненими, усвідомленими, керованими; емоції у функції передбачення включаються у внутрішні механізми забезпечення супідрядності мотивів як важливий їх компонент; інтенсивний розвиток вищих почуттів відбувається у процесі виконання різних видів діяльності.

Література

1. Дитяча психологія: Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.com/17300627/psihologiya/emotsiyni_porushennya_doshkilnikiv
2. Зеньківський В. В. Психологія дитинства. URL: <https://soulbooks.com.ua/ua/p1638729605-psihologiya-detstva-zenkovskij.html>
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори : в 5 т. Т. 3. Київ, Рад. школа, 1997. С. 7–27.
4. Трофаїла Н. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку. Науковий вісник Николаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Випуск 1.41 (93). Т. 1. 2014. С. 207–211.
5. Харченко Н., Чорна Т. Формування емоційного середовища дошкільника у науковій спадщині О. В. Запорожця. *Актуальні проблеми психології: методологія і теорія психології*. 2021. № 47 (1). С. 322–329.

**Стратегії розвитку дошкільної освіти
в умовах сьогодення**

збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції 24 квітня 2024 р.

Підп. до друку 23.05.2024 р. Папір офсет. Цифровий друк.
Умовн. друк. арк. 5. Обл. вид. арк. 5,18.

---

*ВІДДРУКОВАНО: ФОП Піскова М.А.
м. Кропивницький, вул. Тараса Карти, 17–11.*

*СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ 24440000000027816 від 18.08.2016.*